



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ
ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ
ΣΥΜΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΣΙΣΚΟΥ ΠΟΥΛΥΞΕΝΗΣ (Α.Ε.Μ 3637)

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΜΑΙΟΣ 2017

Φύλλο Εξέτασης

1. Επόπτης: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

2. Δεύτερος Βαθμολογητής: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Γενικός Βαθμός: _____

Η συγγραφέας Σίσκου Πολυξένη βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στις εργασίες τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Περιεχόμενα

| | |
|--|----|
| Περίληψη | 3 |
| Abstract & Keywords | 4 |
| Εισαγωγή | 5 |
| 1. Η ένταξη των παιδιών με εσα στη γενική τάξη | 6 |
| 1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός των όρων: ενσωμάτωση, ένταξη και συνεκπαίδευση | 6 |
| 1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα..... | 9 |
| 2. Οι σχέσεις των παιδιών με εσα και των συνομηλίκων τους | 11 |
| 2.1 Έρευνες για τις σχέσεις των παιδιών με εσα και των συνομηλίκων τους στη γενική τάξη..... | 11 |
| 2.2 Οι δυσκολίες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην κοινωνική τους εξέλιξη..... | 14 |
| 3. Η κοινωνιομετρία και η συμβολή της στη διερεύνηση των κοινωνικών σχέσεων | 16 |
| 3.1 Κοινωνιομετρία – Κοινωνιομετρικό τεστ | 16 |
| 3.2 Επεξεργασία των δεδομένων του κοινωνιομετρικού τεστ: Κοινωνιομετρικός Πίνακας | 17 |
| 4. Η Έρευνα | 20 |
| 4.1 Σκοπός της έρευνας..... | 20 |
| 4.2 Ερευνητικά Ερωτήματα | 20 |
| 4.3 Ερευνητικές Υποθέσεις..... | 21 |
| 4.4 Περιορισμοί της έρευνας | 21 |
| 5. Μέθοδος | 22 |
| 5.1 Δειγματοληψία-Συμμετέχοντες | 22 |
| 5.2 Μέσα συλλογής δεδομένων (Κοινωνιομετρικό Τεστ)..... | 24 |
| 5.3 Διαδικασία | 25 |
| 6. Αποτελέσματα | 26 |
| 7. Συζήτηση | 47 |
| 8. Βιβλιογραφία | 50 |
| Παράρτημα | 55 |

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην μελέτη των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων που διαδραματίζονται μεταξύ των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εεα) και των συμμαθητών τους στην τάξη του γενικού σχολείου. Παρόλο που ένας από τους βασικότερους σκοπούς της ένταξης είναι η ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών με εεα, οι περισσότερες έρευνες δείχνουν πως τα παιδιά αυτά βιώνουν την περιθωριοποίηση και έχουν ελάχιστη συμμετοχή στις παρές των συνομηλίκων τους. Παρόμοια ήταν και τα ευρήματα της παρούσας μελέτης.

Για την διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε κατ' αποκλειστικότητα το κοινωνιομετρικό τεστ. Το δείγμα αποτελούνταν από 240 μαθητές, 14 σχολείων της περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας, εκ των οποίων οι 24 ήταν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι επιμέρους στόχοι στη συγκεκριμένη έρευνα, ήταν κυρίως η διερεύνηση του κοινωνικού status των μαθητών με εεα στην γενική τάξη και τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν ή απορρίφθηκαν από τους συμμαθητές τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το κοινωνικό status των μαθητών με εεα είναι χαμηλό και η βασικότερη αιτία απόρριψής τους είναι τα προβλήματα συμπεριφοράς και η προσωπικότητάς τους.

Λέξεις – Κλειδιά: συνεκπαίδευση, σχέσεις συνομηλίκων, κοινωνιομετρικό τεστ, κοινωνικό status, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Abstract & Keywords

This research aims at studying the social relationships and interactions between pupils with special educational needs (SEN) and their classmates in the classroom of the primary school. Although one of the main aims of inclusion is to strengthen the social skills of students with SEN, most researches show that these children are experiencing marginalization and have little involvement in their peer group partnerships. Similar findings were found in the present study.

The sociometric test was exclusively used to conduct the research. The sample consisted of 240 students, from 14 schools in the region of Western Macedonia, of which 24 were pupils with special educational needs. The specific objectives investigated in this survey were mainly the status of pupils with the general class and the criteria by which they were selected or rejected by their classmates. The results showed that the social status of the pupils with SEN is low and the main reason for their rejection is the behavioral problems and their personality.

Key – Words: inclusion, peer relationships, sociometric test, social status, , special education needs

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια το ελληνικό σχολείο κάνει μια σημαντική προσπάθεια να εντάξει τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας στη γενική τάξη. Σύμφωνα με το νόμο 3699/2008, δίνεται πλέον στους μαθητές με εσα η ευκαιρία να φοιτούν στα γενικά σχολεία με συνεκπαίδευση, είτε παρακολουθώντας το τμήμα ένταξης, είτε με παράλληλη στήριξη από κάποιον ειδικό παιδαγωγό ή άλλη ειδική υπηρεσία (Πολυχρονοπούλου, 2012).

Βασικός σκοπός της ενταξιακής εκπαίδευσης, είναι η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού πλαισίου στο οποίο θα μπορούν όλοι οι μαθητές ανάλογα με τις ικανότητες και τα ταλέντα τους να εξελιχθούν ως προσωπικότητες. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η ενταξιακή εκπαίδευση στοχεύει στην κατάργηση των διακρίσεων και στην οικοδόμηση μιας ευπρόσδεκτης κοινωνίας κι «ενός σχολείου για όλους». (Αλευριάδου, Γκιαούρη, & Παυλίδου, 2016).

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη των σχέσεων των μαθητών με εσα με τους συνομηλίκους τους είναι σημαντική για τη σχολική ένταξη των παιδιών αυτών και τη συμμετοχή τους στη κοινωνική ζωή του σχολείου. Παρόλα αυτά, έρευνες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια δείχνουν πως οι μαθητές με εσα υστερούν σε κοινωνικές δεξιότητες με αποτέλεσμα να συνάπτουν ελάχιστες σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και να έχουν χαμηλό κοινωνικό status μέσα στην τάξη. (Koster, et al., 2010; Marleen, et al., 2010; Scheepstra, et al., 1999)

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών με εσα και των συμμαθητών τους, του κοινωνικού τους status μέσα στην τάξη και των κριτήρια επιλογής ή απόρριψής τους.

Η εργασία διαρθρώνεται σε δυο κεφάλαια. Στο πρώτο παρέχονται ορισμένα θεωρητικά στοιχεία σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση, τις σχέσεις των παιδιών με εσα με τους συνομηλίκους τους και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σ' αυτές, καθώς επίσης και του εργαλείου του κοινωνιομετρικού ερωτήματος που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα. Αντίθετα, στο δεύτερο, το ερευνητικό γίνεται η διατύπωση των στόχων, των ερωτημάτων και των περιορισμών της έρευνας και παρουσιάζεται η μέθοδος που ακολουθήθηκε και τα αποτελέσματα που προέκυψαν. Στα τέλος παρατίθεται η βιβλιογραφία και ακολουθούν τα παραθέματα.

1. Η ένταξη των παιδιών με εσα στη γενική τάξη

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός των όρων: ενσωμάτωση, ένταξη και συνεκπαίδευση

Οι όροι ενσωμάτωση, ένταξη και συνεκπαίδευση χρησιμοποιούνται πολλές φορές στην ελληνική βιβλιογραφία ως ταυτόσημοι. Αν και εκ πρώτης όψεως φαίνεται να έχουν κοινά στοιχεία, στην πραγματικότητα οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται ποικιλοτρόπως αντιπροσωπεύοντας διαφορετικά θεωρητικά σχήματα (Σούλης, 2008, 47).

Σύμφωνα με το λεξικό του ιδρύματος Τριανταφυλλίδη (2007, 473) για παράδειγμα, η ενσωμάτωση ορίζεται ως «η τοποθέτηση ενός πράγματος σε άλλα, ώστε να αποτελεί κάτι ενιαίο με αυτά και να χάνει την αυτοτέλεια του». Ένας άλλος ορισμός υποστηρίζει πως «κατά τη διαδικασία της ενσωμάτωσης τα χαρακτηριστικά του ατόμου εξαφανίζονται, έχοντας αφομοιωθεί πλήρως από τα χαρακτηριστικά του ευρύτερου συνόλου στο οποίο εντάσσεται το άτομο. Κατά τη διαδικασία αυτή δηλαδή, το άτομο αλληλοεπιδρά με τα υπόλοιπα μέλη του συνόλου, εξομοιώνεται με αυτά και γίνεται οργανικό μέλος της ομάδας, χωρίς όμως να διατηρεί τα αρχικά δικά του χαρακτηριστικά» (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998). Ο όρος ενσωμάτωση επομένως, «υπονοεί μια υπεροχή του συνόλου- στην προκειμένη περίπτωση το σύνολο αποτελούν τα «υγιή», τα «φυσιολογικά» άτομα, απέναντι στην προς ενσωμάτωση «υποδεέστερη» μονάδα – το άτομο δηλαδή με ειδικές ανάγκες» (Σούλης, 2002, 46).

Αντίθετα, ο όρος ένταξη (integration) δεν έχει την έννοια της αφομοίωσης. Στη ξένη βιβλιογραφία συναντάμε την «ένταξη» με τον όρο «integration», ο οποίος προέρχεται από το λατινικό ρήμα integrare, που σημαίνει ολοκληρώνω, ακεραιοποιώ. (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998, 125). Συνεπώς ο όρος «ένταξη» δηλώνει απλά, «τη συστηματική τοποθέτηση τινός μέσα σε κάτι άλλο και την ολοκλήρωση του υποκείμενου ως αυτοτελούς, ακέραίου μέρους ενός ευρύτερου συνόλου». Με τον όρο ένταξη δεν νοείται μόνο η ενσωμάτωση των ανάπηρων ατόμων στο σύνολο των μη ανάπηρων, αλλά και το αντίστροφο. (Σούλης, 2002). Με βάση, λοιπόν, τους παραπάνω ορισμούς, κατά τη διαδικασία της ένταξης το άτομο αλληλοεπιδρά με τα υπόλοιπα μέλη του συνόλου, χωρίς όμως να χάνει τα χαρακτηριστικά που υποδηλώνουν την προσωπικότητα του και το καθιστούν μοναδικό. Μέσα λοιπόν, από την πρακτική αυτή,

επιτυγχάνεται η αλληλοαποδοχή ενός ατόμου από μια ομάδα και η ανάπτυξη κοινωνιοδυναμικών σχέσεων, χωρίς την πλήρη απορρόφηση του ατόμου στις διαμορφούμενες σχέσεις.

Σε έναν εντελώς διαφορετικό ορισμό, η ένταξη ορίζεται «ως η απλή εγγραφή και κανονική φοίτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες μέσα στην τάξη του συνηθισμένου δημοτικού σχολείου, χωρίς όμως να είναι ικανοί οι μαθητές αυτοί να συμμετέχουν πλήρως στις δραστηριότητές της (Κόμπος, 1992, 15-18). Στον αντίποδα, η ενσωμάτωση ορίζεται «ως η πλήρης εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες μέσα σε μια συνηθισμένη τάξη των συνομηλίκων τους. (Κόμπος, 1992, 15-18). Στην περίπτωση αυτή, οι μαθητές με ειδικές ανάγκες συμμετέχουν σε όλες της δραστηριότητες και δημιουργούν τέτοιες σχέσεις με τους συμμαθητές τους, ώστε να μπορεί να αναπτύσσεται κάποιο είδος αλληλεπίδρασης ανάμεσα σ' αυτούς και στους άλλους.

Σε ένα παρόμοιο ορισμό διατυπώνεται πως «η ενσωμάτωση προϋποθέτει την ένταξη και σημαίνει τη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία και στις κοινωνικοπολιτισμικές δραστηριότητες της κοινότητας με απώτερο σκοπό να καταστούν, στο βαθμό των δυνατοτήτων τους, οικονομικά αυτοδύναμα και κοινωνικά αυτόνομα μέλη της κοινωνίας» (Χρηστάκης, 1985, 19). Με την ενσωμάτωση, δηλαδή, «κάθε άτομο, το οποίο ζει σε μια ομάδα, επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτήν με τις διαδικασίες της αλληλεπίδρασης και βιώνει τον εαυτό του παράλληλα με τα άλλα μέλη της ομάδας. Δεν πρόκειται επομένως, για προσαρμογή και αφομοίωση του ατόμου από το σύνολο, αλλά για διαδικασίες κοινωνικοποίησης μέσω της αλληλεπίδρασης.» (Κυπριωτάκης, 2001, 18-19).

Συνεπώς, αν και στην ελληνική γλώσσα υπάρχει μια διαφορά στην ερμηνεία των λέξεων «ένταξη» και «ενσωμάτωση», παρατηρούμε πως πολλοί συγγραφείς είτε ταυτίζουν τους δυο αυτούς όρους, είτε δίνουν αντίστροφους ορισμούς. Η ίδια, φυσικά, σύγχυση υπάρχει και στην εκπαιδευτική κοινότητα. Μάλιστα, σε μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε μεταξύ των εκπαιδευτικών της Κύπρου σχετικά με την αποσαφήνιση των δυο αυτών όρων, έδειξε ότι οι 110 από τους 120 εκπαιδευτικούς που απάντησαν δεν παρατηρούσαν καμία απολύτως διαφορά ανάμεσα στους δυο όρους, ενώ οι υπόλοιποι 10 επισήμαιναν ελάχιστες διαφορές (Κόμπος, 1992).

Όσον αφορά την συνεκπαίδευση, ο αγγλικός όρος «inclusion» προέρχεται από το λατινικό ρήμα *includere* που σημαίνει συμπεριλαμβάνω. Στην ελληνική βιβλιογραφία συναντούμε τον όρο και ως «εκπαίδευση για όλους» ή «συμπεριληπτική εκπαίδευση». Οι όροι «ενσωμάτωση» και «σχολική ένταξη» είναι κατ' ουσία ταυτόσημοι (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998, 130-131). Αλλού, η ενσωμάτωση ορίζεται ως η «πλήρη εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των παιδιών με εσα μέσα σε μια μαθητική κοινότητα συνομηλίκων.» (Ρήγα, 1997). Παρομοίως η συνεκπαίδευση ορίζεται ως «η προσπάθεια που καταβάλλεται για συνύπαρξη και συνδιδασκαλία των μαθητών με εσα με μαθητές χωρίς εσα μέσα στα κοινά σχολεία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και μάλιστα μέσα στις συνηθισμένες σχολικές τάξεις, με την παροχή της αναγκαίας ειδικής παιδαγωγικής βοήθειας και υποστήριξης από ειδικευμένους εκπαιδευτικούς ή άλλους ειδικούς» (Πέννα, 2008, 19).

Σε έναν άλλο ορισμό, οι όροι «συνεκπαίδευση» και «σχολική ενσωμάτωση» ταυτίζονται, με τη διαφορά ότι ο όρος «συνεκπαίδευση» είναι λιγότερο συναισθηματικά και κοινωνικά φορτισμένος, ενώ ο όρος «ενσωμάτωση» χρησιμοποιείται κυρίως για εθνικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές μειονότητες (Λιοδάκης, 2000,). Υπάρχουν όμως, και ορισμοί όπου ο όρος «συνεκπαίδευση» διαφοροποιείται από τους υπόλοιπους, καθώς «αποτελεί μια πολύπλοκη και δυναμική διαδικασία με πολλαπλές εκπαιδευτικές, πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις (Σούλης, 2008, 48).

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε πως παρά τις διαφορετικές εννοιολογικές προσεγγίσεις των όρων «ένταξη», «ενσωμάτωση» και «συνεκπαίδευση», οι τρεις αυτοί όροι έχουν κάτι κοινό. Περιλαμβάνουν την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών με εσα στην εκπαιδευτική διαδικασία ανεξάρτητα από τις ατομικές διαφορές και δυσκολίες τους. Αποσκοπούν, δηλαδή, στη δημιουργία ενός κοινού σχολείου, όπου θα παρέχονται σε όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες για γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη.

1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα για πολλά χρόνια, τόσο τα άτομα που έφεραν κάποια αναπηρία όσο και το κοινωνικό τους περιβάλλον στιγματιζόνταν από την κοινωνία, ένιωθαν ντροπή κι ενοχές, με αποτέλεσμα να απομονώνονται και να περιθωριοποιούνται. Οι πρώτες προσπάθειες στην παροχή ειδικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών προέρχονταν από ιδιωτικούς φορείς. Συγκεκριμένα, η ιστορία της ειδικής αγωγής ξεκίνησε στην Καλλιθέα, το 1906 με τη λειτουργία του πρώτου ιδρύματος για τυφλά παιδιά, με διευθύντρια την Ειρήνη Λασκαρίδου (Πολυχρονοπούλου, 2012, 91).

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ιδρύθηκαν πολλές εκκλησιαστικές οργανώσεις και σωματεία, που ανέλαβαν τη φροντίδα, και κυρίως την προστασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες. Ωστόσο, από το έργο τους έλειπε η επιστημονική υποδομή και η εκπαιδευτική πολιτική, γεγονός που δεν επέτρεπε στο σύστημα της Ειδικής Αγωγής να εξελιχθεί. (Τζουριάδου, 1995,66)

Το πρώτο νομοθετικό βήμα στο χώρο της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα, έγινε το 1981. Τη χρονιά εκείνη, εκδόθηκε ο πρώτος νόμος για την «Ειδική Αγωγή, Ειδική Επαγγελματική Εκπαίδευση κι αποκατάσταση ατόμων που αποκλίνουν του φυσιολογικού». Στο νόμο αυτόν προβλεπόταν και η λειτουργία «Ειδικών Τάξεων» στα γενικά σχολεία.

Το 1985 σηματοδοτήθηκε η έναρξη μιας νέας περιόδου, η οποία είχε ως στόχο την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Γενικό Σχολείο, καθώς για πρώτη φορά η ειδική αγωγή ενσωματώθηκε στο γενικότερο νομικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο πρώτο κεφάλαιο του νόμου αυτού. Ειδικότερα, με τον νόμο 1566/1985, εισήχθη ο διεθνώς αποδεκτός όρος «άτομα με ειδικές ανάγκες», ενώ απαλείφθηκε ο όρος «άτομα αποκλίνοντα εκ του φυσιολογικού». Σε άλλες διατάξεις του νόμου καθορίστηκαν οι στόχοι της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και υιοθετήθηκε η αρχή της σχολικής ένταξης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Το επόμενο νομοθετικό βήμα του ελληνικού κράτους στον τομέα της Ειδικής Αγωγής, έγινε το 2000. Σύμφωνα με τον Ν. 2817/2000, η φοίτηση των μαθητών με

ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούσε να γίνει «στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής» (Νόμος 2817/2000).

Στον νόμο 3699/2008 έγινε μία πιο ξεκάθαρη προσέγγιση της ενταξιακής εκπαιδευτικής πολιτικής και του θεσμού της παράλληλης στήριξης. Συγκεκριμένα, στον νόμο αυτό (3699/2008-ΦΕΚ 199/Α', άρθρο 6) δόθηκε η δυνατότητα σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να φοιτούν σε τάξεις γενικών σχολείων, λαμβάνοντας υποστηρικτικές υπηρεσίες από εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, οι οποίες σχετίζονται με το είδος και τη σοβαρότητα της διάγνωσης των παιδιών. Αυτός ο τρόπος παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών για τα παιδιά με αναπηρίες, είναι ένας τύπος του μοντέλου της συνδιδασκαλίας, που στην Ελλάδα ονομάζεται «Παράλληλη Στήριξη» (Μαυροπαλιάς, 2013, 17) .

Σύμφωνα με τον νόμο του 2008, ο φορέας που αποφασίζει, βάσει της γνωμάτευσης του, ποια από τα παιδιά με ειδικές μαθησιακές ανάγκες και δυσκολίες θα συμμετέχουν στην παράλληλη στήριξη, είναι το Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ). Εξαιρέση αποτελούν τα παιδιά που στην περιοχή όπου ζουν δεν υπάρχει κάποια άλλη σχολική μονάδα ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) ή τμήμα ένταξης. Για να μπορεί κάποιος μαθητής να συμμετέχει στην παράλληλη στήριξη, θα πρέπει να έχει γραπτή γνωμάτευση από το ΚΕΔΔΥ, το οποία θα καθορίζει και τις ώρες παράλληλης στήριξης που θα πρέπει να δέχεται. Επιπλέον, αν στο σχολείο λειτουργεί τμήμα ένταξης, το ΚΕΔΔΥ πρέπει να αιτιολογήσει γιατί ο μαθητής θα συμμετάσχει στην παράλληλη στήριξη και όχι στο τμήμα ένταξης. Η αίτηση των γονέων για συμμετοχή στην παράλληλη στήριξη μαζί με την σχετική γνωμάτευση από το ΚΕΔΔΥ υποβάλλεται στο διευθυντή του σχολείου και στη συνέχεια κοινοποιείται στο Υπουργείο Παιδείας. (Ν. 3699/2008).

Μετά από αυτή τη σύντομη αναδρομή της ειδικής αγωγής και της ενταξιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, είναι φανερό πως αν και γίναν αρκετές προσπάθειες για την κοινωνική ένταξη και την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με εσα στην εκπαίδευση, χρειάζεται ακόμα πολλά να γίνουν. Η ακατάλληλες υλικοτεχνικές υποδομές, η ανεπαρκής εξειδίκευση των δασκάλων, το ελλιπές πρόγραμμα σπουδών είναι μερικά μόνο από προβλήματα που πρέπει να λυθούν προκειμένου να γίνει πραγματικό το όραμα της παροχής ίσης και ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλους.

2. Οι σχέσεις των παιδιών με εεα και των συνομηλίκων τους

2.1 Έρευνες για τις σχέσεις των παιδιών με εεα και των συνομηλίκων τους στη γενική τάξη

Μία από τις πρόσφατες και μεγαλύτερες έρευνες είναι αυτή των M. Koster, S.J. Pijl, H. Nakken and E. Houten. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2010 στην Ολλανδία, σε δείγμα 587 μαθητών, οι οποίοι φοιτούσαν από την πρώτη μέχρι την τρίτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Οι 234 από αυτούς ήταν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες. Η μελέτη εστίαζε σε τέσσερις άξονες, τις σχέσεις συνομηλίκων, τις αλληλεπιδράσεις στην τάξη, την κοινωνική αυτοαντίληψη των μαθητών με εεα και την αποδοχή από τους συμμαθητές τους.

Όσον αφορά τις σχέσεις συνομηλίκων τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δυο κατηγοριών. Τα παιδιά με εεα είχαν κατά μέσο όρο λιγότερους φίλους και δεν ανήκαν σε κάποια παρέα συνομηλίκων τους. Επιπλέον, οι επαφές και αλληλεπιδράσεις με τους συμμαθητές τους ήταν περιορισμένες, σε αντίθεση με τους δασκάλους τους, με τους οποίους φάνηκε να περνούν περισσότερο χρόνο. Η αποδοχή από τους συμμαθητές τους ήταν κι αυτή χαμηλότερη σε σχέση με την αποδοχή που είχαν οι περισσότεροι μαθητές της γενικής τάξης. Ωστόσο, όσον αφορά την κοινωνική αυτοαντίληψη τα αποτελέσματα ήταν διαφορετικά. Η αυτοαντίληψη που είχαν οι μαθητές για την κοινωνική τους εικόνα δεν διέφερε σημαντικά από την αυτοαντίληψη των τυπικά αναπτυσσόμενων μαθητών σε καμία ηλικιακή ομάδα.

Σε παρόμοια αποτελέσματα είχε καταλήξει μια ακόμα έρευνα που είχε γίνει στην Ολλανδία το 1999 από τους A. Scheepstra, S.J. Pijl and H. Nakken. Η έρευνα αυτή μελέτησε την κοινωνική θέση των μαθητών με σύνδρομο Down στις τάξεις των γενικών σχολείων. Μέσα από αυτήν φάνηκε πως οι τυπικά αναπτυσσόμενοι μαθητές γνωρίζουν πολύ καλά τη διαφορετικότητα ενός παιδιού με σύνδρομο Down (Scheepstra, et al., 1999). Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε πως σχεδόν οι μισοί μαθητές με σύνδρομο Down ήταν παραμελημένοι από τους συμμαθητές τους και είχαν ελάχιστη επαφή μαζί τους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

Μια άλλη σημαντική έρευνα είναι αυτή των S. Kucuker και I.C. Tekinarslan, η οποία πραγματοποιήθηκε στην Τουρκία το 2015. Το δείγμα της έρευνας ήταν 272 μαθητές της 4ης και 5ης τάξης του δημοτικού, εκ' των οποίων οι 140 ήταν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Σε αντίθεση με την πρώτη έρευνα που παρουσιάστηκε, τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής έδειξαν πως στο μεγαλύτερο ποσοστό οι μαθητές με εεα έχουν μικρότερη κοινωνική αυτοαντίληψη, λιγότερες κοινωνικές δεξιότητες και υψηλότερα επίπεδα μοναξιάς συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους. Η απομόνωση και το αίσθημα μοναξιάς έχουν ως αποτέλεσμα, τα παιδιά αυτά να εκδηλώνουν περισσότερα προβλήματα συμπεριφοράς (Macintosh, & Dissanayake, 2006).

Μια άλλη έρευνα η οποία είχε ως επίκεντρο τα παιδιά με εεα που εκδηλώνουν προβλήματα συμπεριφοράς, ήταν αυτή των M. Monchy, S.J. Pijl and T. Zandberg (2010). Η έρευνα είχε ως αντικείμενο μελέτης την κοινωνική θέση των παιδιών αυτών. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς ήταν απορριπτόμενοι σε ποσοστό 30% μεγαλύτερο απ' ότι οι συμμαθητές τους χωρίς εεα.

Στην Ελλάδα, μια μεγάλη έρευνα, ήταν αυτή του Π. Ευκαρπίδη που πραγματοποιήθηκε το 2015. Το δείγμα αποτελούνταν συνολικά από 1393 παιδιά. Από αυτά τα 113 ήταν μαθητές με ήπια νοητική αναπηρία. Σκοπός της έρευνας ήταν η μελέτη του βαθμού αποδοχής ή απόρριψης των παιδιών με ήπια νοητική αναπηρία από τους συμμαθητές τους, τόσο στο εντός όσο και στο εκτός μαθησιακής διαδικασίας πλαίσιο. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές της κατηγορίας αυτής, ήταν σε δυσμενή κοινωνικά θέση είτε ως παραμελημένοι είτε ως απορριπτόμενοι. Βέβαια τα αποτελέσματα ήταν λίγο θετικότερα στο εκτός μαθησιακής διαδικασίας πλαίσιο. Τα θέματα συμπεριφοράς, συνεργασίας και γενικότερα η αρνητική στάση ήταν οι βασικότερες αιτίες απόρριψης. Οι περισσότεροι μαθητές με νοητική αναπηρία που ήταν κοινωνικά αποδεκτοί δεν προκαλούσαν προβλήματα με τη συμπεριφορά τους.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον Η. Αβραμίδη το 2012 τα αποτελέσματα ήταν θετικά ως προς την κοινωνική αυτοαντίληψη που είχαν οι μαθητές με εεα. Παρόλο που είχαν λιγότερες φιλίες ένιωθαν στον ίδιο βαθμό αποδεκτοί με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως αν και οι μαθητές με εεα έλαβαν λιγότερες προτιμήσεις, αρκετοί από αυτούς είχαν έστω έναν φίλο. Η παρουσία ενός και μόνο φίλου μπορεί να αντισταθμίσει την κοινωνική απόρριψη (Avramidis, 2012).

Θετικά ήταν και τα αποτελέσματα μιας άλλης έρευνας που πραγματοποίησε ο ίδιος το 2010. Το δείγμα περιλάμβανε μαθητές με εσα που είχαν όμως καλό επίπεδο γνωστικής λειτουργίας. Ο αριθμός δηλαδή των παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς και μειωμένες κοινωνικές και γνωστικές δεξιότητες ήταν μικρός. Η μελέτη έδειξε πως τα παιδιά με εσα είχαν τις ίδιες πιθανότητες είτε να αποτελέσουν μέρος μιας παρέας είτε να απομονωθούν, όπως και οι συμμαθητές τους χωρίς εσα. Επομένως, η διάγνωση μόνο δεν αρκεί ώστε να βγάλουμε συμπεράσματα για την κοινωνική θέση των παιδιών με εσα (Avramidis, 2010), καθώς κάθε παιδί είναι μοναδικό και έχει εξατομικευμένες ανάγκες και δυνατότητες.

Αξιοσημείωτη είναι και η έρευνα των Μ. Γεωργιάδη, Ε. Καλύβα, Η. Κουρκούτα και Β. Τσακίρη, η οποία δημοσιεύθηκε το 2012. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα πως οι στάσεις των μαθητών απέναντι στα παιδιά με νοητική αναπηρία που φοιτούν στα γενικά σχολεία είναι ουδέτερες. Αυτό οφείλεται ίσως στο γεγονός ότι οι δάσκαλοι εκφράζουν θετική στάση απέναντι στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες (Tsakiridou, & Polyzoroulou, 2014) και οι στάσεις των εκπαιδευτικών τείνουν να επηρεάζουν και τους υπόλοιπους μαθητές.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η έρευνα των Ε. Ανδρέου, Ε. Διδασκάλου και Α. Βλάχου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2013 και είχε ως αντικείμενο μελέτης την θυματοποίηση των μαθητών με εσα και την άσκηση ενδοσχολικού εκφοβισμού από τους ίδιους. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές με εσα ήταν τόσο θύματα όσο και θύτες, με υψηλότερα τα ποσοστά της θυματοποίησης. Συγκεκριμένα, πάνω από το 1/3 των μαθητών είχαν υπάρξει θύματα σωματικής επίθεσης, ενώ πάνω από το 1/5 δέχονταν λεκτικό εκφοβισμό. Επιπλέον, η έρευνα επιβεβαίωσε και τα ευρήματα άλλων ερευνών σχετικά με την άσκηση βίας από τα παιδιά με εσα. Τα παιδιά με εσα παρουσιάζουν συχνότερα κρούσματα βίας απέναντι στους συμμαθητές τους, απ' ό,τι τα παιδιά χωρίς εσα. (Ανδρέου, κ.α. 2013)

Συνοψίζοντας, είναι εμφανές πως τα αποτελέσματα των ερευνών κρίνονται αρνητικά ως προς την αλληλεπίδραση των παιδιών με εσα και τις κοινωνικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους. Τα παιδιά με εσα είναι απομονωμένα ή έχουν ελάχιστους φίλους και αρκετές φορές δεν είναι επιθυμητά στις ομάδες των συνομηλίκων τους. Τα προβλήματα συμπεριφοράς που συνοδεύουν τα παιδιά αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να καθίστανται θύματα εκφοβισμού ή ακόμα και να καταφεύγουν οι ίδιοι στην άσκηση ενδοσχολικής βία. Παρόλα αυτά, ενθαρρυντικό είναι το γεγονός πως ακόμα και η

ύπαρξη ελάχιστων φίλων βοηθά στην ενίσχυση της κοινωνικής αυτοαντίληψης των μαθητών με εσα και καλύπτει τις ανάγκες τους για κοινωνικοποίηση.

2.2 Οι δυσκολίες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην κοινωνική τους εξέλιξη

Η φιλία γενικά, είναι μια δυαδική σχέση που χαρακτηρίζεται από στοργή, αμοιβαιότητα και δέσμευση μεταξύ των ανθρώπων. Η θέση της στη ζωή ενός παιδιού είναι πολύ σημαντική καθώς συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην αναπτυξιακή του λειτουργία. Συγκεκριμένα, μέσω της φιλίας τα παιδιά αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες, όπως η επικοινωνία και η συνεργασία, είναι σε θέση να κατανοούν καλύτερα τον εαυτό τους, διασκεδάζουν και ανακουφίζονται από το άγχος της καθημερινής ζωής και τέλος, δημιουργούν πρότυπα σχέσεων, σημαντικά για την μετέπειτα ζωή τους. (Cole, & Cole, 2011)

Φιλίες με θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά μπορούν να δημιουργηθούν μεταξύ μαθητών με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Κουβαβά, Αντωνοπούλου, & Μαριδάκη-Κασσωτάκη, 2016). Ωστόσο, τα παιδιά με εσα βρίσκονται σε δυσκολότερη θέση, καθώς στερούνται ευκαιριών πραγματικής αλληλεπίδρασης, τόσο λόγω των κοινωνικών προκαταλήψεων όσο και λόγω δυσκολιών που αντιμετωπίζουν ως προς τις κοινωνικές τους δεξιότητες (Τζουριάδου, 1995).

Συγκεκριμένα, οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες λόγω δυσκολιών που αντιμετωπίζουν στο χειρισμό του προφορικού λόγου, αποφεύγουν σκόπιμα την επικοινωνία με τους άλλους, έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση και αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικής αυτοαντίληψης. Επιπλέον, δυσκολεύονται να λειτουργήσουν με ορθό τρόπο σε μια κοινωνική περίσταση με αποτέλεσμα να εκφράζουν ακατάλληλη κοινωνική συμπεριφορά (Παντελιάδου, 2011).

Όσον αφορά τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ, η σημαντικότερη αιτία που δημιουργεί πρόβλημα στις κοινωνικές τους σχέσεις είναι τα προβλήματα συμπεριφορά τους. Ένα παιδί με ΔΕΠ-Υ μπορεί να διακόπτει απότομα μια συζήτηση, να χαλάει το παιχνίδι των συμμαθητών του, να χάνει εύκολα την ψυχραιμία του, ακόμα και να καταφεύγει σε βίαιη συμπεριφορά. Μάλιστα, οι έρευνες υποστηρίζουν πως τα προβλήματα συμπεριφοράς εντείνονται με το πέρασμα των χρόνων, με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά

να καταλήγουν στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς και συμμετοχή σε εγκληματικές πράξεις. (Κουβαβά, κ.α. 2016).

Τα παιδιά με διαταραχή του αυτιστικού φάσματος πάσχουν από μια αναπτυξιακή διαταραχή στη σκέψη, το συναίσθημα, την ομιλία και τη συμπεριφορά. Με μια τέτοια διαταραχή, τα παιδιά αδιαφορούν για το ανθρώπινο περιβάλλον, απομονώνονται σ' έναν δικό τους συναισθηματικό και πνευματικό κόσμο και αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην επικοινωνία και τη συμπεριφορά τους (Ράπτης, Τσιομπανίδης, & Φατούρου, 2000).

Ακόμα, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις προκαλούν άγχος στα παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος, καθώς αδυνατούν να ερμηνεύσουν σωστά τις κοινωνικές συμπεριφορές των άλλων και δεν ξέρουν τι να κάνουν σε κάθε κοινωνική περίπτωση (Rowley, Chandler, Baird, Simonoff, Pickles, Loucas, & Charman, 2012). Παρόλο όμως το άγχος που βιώνουν στις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις, έρευνες δείχνουν πως επιθυμούν την ύπαρξη ενός φίλου και έχουν θετική διάθεση για κοινωνική συναναστροφή (Rowley, et al 2012; Ράπτης, κ.α 2000).

Τέλος, ένας απροσδόκητος λόγος που τα παιδιά με εσα δυσκολεύονται γενικότερα στη δημιουργία φιλικών σχέσεων είναι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου. Μάλιστα, όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός αναπηρίας τόσο μικρότερος είναι και ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών. Παρόλο που τα παιδιά με εσα έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους, έχουν περιορισμούς στον τρόπο ψυχαγωγίας τους λόγω των δυνατοτήτων τους και εξαρτώνται συχνά από τρίτους. Έτσι, καταλήγουν να επιλέγουν στον ελεύθερο χρόνο τους δραστηριότητες που είναι μοναχικές και συχνά καθοδηγούμενες από τους γονείς τους. (Θωίδης, Πνευματικός, & Χαϊτίδου, 2014).

Κλείνοντας, είναι σημαντικό να επισημάνουμε πως τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν και αντιμετωπίζουν τα παιδιά στην κοινωνική τους εξέλιξη, δεν είναι καθοριστικά για την κοινωνική τους ζωή. Ορισμένα παιδιά είναι δημοφιλή στις παρέες συνομηλίκων τους και διατηρούν καλές κοινωνικές σχέσεις με τους συμμαθητές τους (Παντελιάδου, 2011). Άλλωστε, κάθε παιδί που ανήκει στην κατηγορία των ειδικών αναγκών, είναι μοναδικό κι έχει εξατομικευμένες ανάγκες και δυνατότητες.

3. Η κοινωνιομετρία και η συμβολή της στη διερεύνηση των κοινωνικών σχέσεων

3.1 Κοινωνιομετρία – Κοινωνιομετρικό τεστ

Η κοινωνιομετρία είναι «ένα πεδίο της κοινωνικής ψυχολογίας που αναφέρεται στην ποσοτική έρευνα των διαπροσωπικών σχέσεων». Με άλλα λόγια είναι μια μέθοδος που μελετά τις κοινωνικές σχέσεις των μελών μιας ομάδας και τις ψυχολογικές ιδιότητες των μελών αυτών. (Δεληκωστοπούλου, & Γράψας, 1981, 26).

Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό η κοινωνιομετρία μελετά τη δομή των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μελών μιας ομάδας, συλλέγει πληροφορίες για τον ρόλο, την κοινωνική θέση και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και εξάγει σχετικά πορίσματα. (Moreno, 1970). Είναι ουσιαστικά μια μέθοδος που επιδιώκει μια «εκ των έσω καταγραφή των σχέσεων των μελών της ομάδας και δεν στηρίζεται στις εκτιμήσεις ή παρατηρήσεις τρίτων (Moreno, 1970).

Έργο της κοινωνιομετρίας είναι η μελέτη των διαπροσωπικών επιλογών των μελών μιας ομάδας σύμφωνα με κάποιο κριτήριο κάθε φορά. Επιχειρεί δηλαδή να επισημάνει τους σημαντικούς άλλους για κάθε υποκείμενο (Μπίκος, 2011, 109). Ακόμη, χρησιμοποιεί τη μέτρηση ως ένα τεχνικό μέσο για την καλύτερη κατανόηση των ποιοτικών σχέσεων και αποβλέπει στη μέτρηση της έντασης και της έκτασης των συναισθηματικών ρευμάτων, με την έννοια της έλξης ή της απώθησης, που κυκλοφορούν στο εσωτερικό της ομάδας (Μπίκος, 2011, 97).

Η επικρατέστερη τεχνική της κοινωνιομετρίας για τη μελέτη της δομής μιας ομάδας είναι το κοινωνιομετρικό τεστ. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα απλό ερωτηματολόγιο στο οποίο διατυπώνεται το λεγόμενο κοινωνιομετρικό ερώτημα. Το ερώτημα αυτό αποτελείται από δυο σκέλη. Στο πρώτο, οι μαθητές καλούνται με βάση το κριτήριο επιλογής (π.χ. σύντροφος στο θρανίο) να επιλέξουν θετικά έναν συγκεκριμένο αριθμό μελών της ομάδας, ενώ στο δεύτερο σκέλος να απορρίψουν έναν άλλον ορισμένο αριθμό. Παράλληλα, ζητείται και η αιτιολόγηση των απαντήσεών τους (Μπίκος, 2011, 98).

Το πλήθος των επιλογών και των απορρίψεων αυξάνεται σταδιακά ανάλογα με την ηλικιακή βαθμίδα των μαθητών, ενώ σε συνάρτηση με την ηλικία βρίσκονται και οι αιτιολογήσεις για κάποια επιλογή ή απόρριψη. Επιπλέον, σύμφωνα με σχετικές έρευνες, τα κριτήρια επιλογής και απόρριψης είναι παρόμοια για ορισμένες ηλικιακές ομάδες. (Μπίκος, 2011, 186-107).

Η επιτυχία των κοινωνιομετρικών τεστ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον αυθορμητισμό και την ειλικρίνεια των παιδιών στις απαντήσεις τους. Επίσης, είναι σημαντικό να μην απευθύνεται κατευθείαν στα κοινωνικά συναισθήματα (π.χ. ποιον συμπαθείς; ή ποιον αντιπαθείς;), αλλά σε μια προτίμηση (π.χ με ποιον θα ήθελες να καθίσεις στο θρανίο;) (Δεληκωστοπούλου, κ.α 1981, 37).

Τέλος, είναι σημαντικό να επισημανθεί και το ζήτημα της αρνητικής επιλογής, καθώς διατυπώνονται επιφυλάξεις ως προς τη θέση της μέσα στο κοινωνιομετρικό τεστ και εκδηλώνονται σοβαρές αντιθέσεις. Το επιχείρημα όσων εναντιώνονται σ' αυτήν είναι ότι τα παιδιά συνειδητοποιούν την αντιπάθεια τους και ωθούνται σε χωρίς αγάπη κριτική. (Δεληκωστοπούλου, κ.α 1981, 38). Επιπλέον, υπάρχει κίνδυνος να μαθευτούν οι αιτιολογήσεις των παιδιών στην τάξη και να στιγματιστεί κάποιος μαθητής.

Ωστόσο, οι υποστηρικτές της αρνητικής επιλογής επισημαίνουν πως βάσει ερευνών οι αρνητικές τοποθετήσεις και αξιολογήσεις είναι σαφείς στους μαθητές και οι μαθητές διατηρούν απόλυτη εχεμύθεια μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

3.2 Επεξεργασία των δεδομένων του κοινωνιομετρικού τεστ: Κοινωνιομετρικός Πίνακας

Μετά τη διεξαγωγή της έρευνας και τη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στους μαθητές, ξεκινά η κατασκευή των κοινωνιομετρικών πινάκων. Αρχικά, καταγράφονται σε οριζόντια και κάθετη διάταξη τα ονόματα των παιδιών που συμμετείχαν από κάθε τάξη, στην οποία διεξήχθη η έρευνα. Στη συνέχεια εισάγονται οι θετικές και οι αρνητικές επιλογές που έκανε κάθε παιδί κάθετα (από επάνω προς τα κάτω) και υπολογίζεται κάθετα το σύνολο των επιλογών και απορρίψεων που δίνει κάθε μαθητής. Αντίθετα, οριζόντια υπολογίζεται το σύνολο των επιλογών και των απορρίψεων που δέχεται ο καθένας. Στο τέλος, με βάση τα σύνολα αυτά γίνεται και η κατάταξη των μαθητών στα πέντε κοινωνιομετρικά status (θέσεις): (Μπίκος, 2011)

- Δημοφιλής μαθητής (Popular): είναι αυτός που συγκεντρώνει κατά βάση αρκετές θετικές επιλογές (π.χ. 7-0.)
- Μαθητής Μέσου Όρου (Average): είναι αυτός που συγκεντρώνει συνήθως θετικές επιλογές αλλά ενίοτε και κάποιες αρνητικές (π.χ. 3-1)
- Αντιφατικός μαθητής (Controversial): είναι αυτός που συγκεντρώνει συνήθως αρκετές θετικές αλλά και αρνητικές επιλογές (π.χ. 3-3)
- Παραμελημένος μαθητής (Neglected): είναι αυτός που συνήθως συγκεντρώνει ελάχιστες ή καθόλου θετικές ή αρνητικές επιλογές (π.χ. 1-0)
- Απορριπτόμενος μαθητής (Rejected): είναι αυτός που συγκεντρώνει κατά βάση αρκετές αρνητικές επιλογές (π.χ. 0-7)

Προκειμένου η παράσταση του κοινωνιομετρικού status κάποιου μαθητή στην τάξη να μην είναι παραπλανητική, οι ερευνητές πρότειναν να διευκρινίζεται η δημοτικότητα κάποιου μέλους της ομάδας με τα εξής μεγέθη: την κοινωνική απήχηση, η οποία θα προκύπτει από την αφαίρεση των αρνητικών επιλογών από τις θετικές επιλογές που δέχεται ένας μαθητής και την κοινωνική προτίμηση, που θα είναι το άθροισμα των θετικών και αρνητικών επιλογών που δέχεται κάθε μέλος της τάξης. (Μπίκος, 2011, 161)

Οι παραπάνω υπολογισμοί αφορούν μεμονωμένα τα άτομα της ομάδας. Προκειμένου να σχηματίσει κανείς μία γενικότερη εικόνα της δομής των κοινωνικών σχέσεων σε αυτή την ομάδα, μπορεί να υπολογίσει το άθροισμα των επιλογών και το άθροισμα των απορρίψεων που γίνονται συνολικά. Ο αριθμός αμοιβαίων επιλογών χρησιμεύει για τον υπολογισμό του δείκτη συνοχής της ομάδας της ομάδας (Μπίκος, 2011, 163). Η κοινωνική συνοχή της ομάδας υπολογίζεται σύμφωνα με τον τύπο:

$$\text{Συνοχή της ομάδας} = \frac{N = \text{πλήθος αμοιβαίων επιλογών}}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$$

*Όπου n ο αριθμός των μελών της ομάδας.

Μετά την συμπλήρωση του κοινωνιομετρικού πίνακα, αναγράφονται σε ένα άλλο πίνακα τα κριτήρια των κοινωνιομετρικών επιλογών των μελών της ομάδας που συμμετείχε στην έρευνα. Υπάρχουν αρκετές κατηγορίες κριτηρίων για την αιτιολόγηση επιλογής ενός μέλους της ομάδας της τάξης, όπως τα θετικά χαρακτηριστικά της

προσωπικότητας, το συναισθηματικό δέσιμο, η κατοχή ικανότητας, η εγγύτητα, το κοινό παιχνίδι, η εμπιστοσύνη, η ετοιμότητα για βοήθεια ή υποστήριξη.

Απ' την άλλη, υπάρχουν και κατηγορίες κριτηρίων για την αιτιολόγηση απόρριψης ενός μέλους της ομάδας της τάξης, που μεταξύ άλλων είναι η ενοχλητική συμπεριφορά, τα αρνητικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, η φυσική βία και η επιθετικότητα, η έλλειψη εμπιστοσύνης, η μη τήρηση κανόνων, η αμοιβαία απόρριψη και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά.

Συνοψίζοντας, η δημιουργία του κοινωνιομετρικού πίνακα είναι απαραίτητη για την επεξεργασία και αξιοποίηση των δεδομένων του κοινωνιομετρικού τεστ. Μέσα από αυτόν μπορεί ο εκπαιδευτικός να έχει μία γενική εικόνα της διάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων στην τάξη του, αλλά φαίνεται παραστατικά και η κοινωνική θέση κάθε μέλους σ' αυτήν (Τσιπλητάρης, 1992). Σε περίπτωση που κάποιος θέλει να έχει περισσότερο εποπτικά αποτελέσματα, μπορεί να αναπαραστήσει γραφικά τα δεδομένα του κοινωνιομετρικού τεστ, μέσω κοινωνιογράμματος.

4. Η Έρευνα

4.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των κοινωνικών σχέσεων και του κοινωνικής status που έχουν τα παιδιά με εσα στην τάξη του γενικού σχολείου.

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι:

- Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της κοινωνιομετρικής κατάταξης και της φοίτησης με συνεκπαίδευση.
- Η διερεύνηση των κριτηρίων με τα οποία οι συμμαθητές των παιδιών με εσα εκφράζουν την προτίμηση ή την απόρριψη τους απέναντί τους.
- Η διερεύνηση των κριτηρίων με τα οποία τα παιδιά με εσα εκφράζουν την προτίμηση ή την απόρριψη τους απέναντι στους συμμαθητές τους.

4.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν για την πραγματοποίηση της έρευνας είναι τα εξής:

- Ποια είναι η κοινωνική θέση που κατέχουν τα παιδιά με εσα μέσα στην τάξη του γενικού σχολείου;
- Υπάρχει σχέση συνάφειας μεταξύ της κοινωνιομετρικής κατάταξης και της φοίτησης με συνεκπαίδευση;
- Ποια είναι τα κριτήρια με τα οποία οι συμμαθητές των παιδιών με εσα αιτιολογούν τις επιλογές ή τις απορρίψεις τους;
- Ποια είναι τα κριτήρια με τα οποία τα παιδιά με εσα επιλέγουν ή απορρίπτουν κάποιον συμμαθητή τους;

4.3 Ερευνητικές Υποθέσεις

Με βάση τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα διατυπώθηκαν κάποιες ερευνητικές υποθέσεις. Μετά την εξαγωγή των αποτελεσμάτων αναμένεται:

- τα περισσότερα παιδιά με εσα να κατηγοριοποιούνται ως προς το κοινωνικό τους status στους απορριπτόμενους ή παραμελημένους μαθητές.
- να υπάρχει στενή σχέση συνάφειας της κοινωνιομετρικής κατάταξης και της φοίτησης με συνεκπαίδευση.
- τα κριτήρια με τα οποία οι συμμαθητές των παιδιών με εσα απορρίπτουν τα παιδιά με εσα να σχετίζονται με τα προβλήματα συμπεριφοράς που παρουσιάζουν.
- τα κριτήρια με τα οποία τα παιδιά με εσα επιλέγουν ή απορρίπτουν τους συμμαθητές τους να μη διαφέρουν σημαντικά από τα κριτήρια των προηγούμενων.

4.4 Περιορισμοί της έρευνας

Οι σημαντικότεροι περιορισμοί στους οποίους υπόκειται η έρευνα είναι οι παρακάτω:

- Το δείγμα της έρευνας είναι σχετικά μικρό. Αποτελείται από 240 μαθητές εκ των οποίων μόνο οι 24 είναι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Οι μαθητές με εσα δεν καλύπτουν όλες τις κατηγορίες ειδικών αναγκών, παρά μόνο τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, τη διαταραχή του αυτιστικού φάσματος και τη διάχυτη ελλειμματική προσοχή και υπερκινητικότητα. Ωστόσο και για τις τρεις αυτές κατηγορίες το δείγμα είναι αρκετά περιορισμένο.
- Το δείγμα της έρευνας δεν είναι αντιπροσωπευτικό για ολόκληρη την Ελλάδα, καθώς τα ερευνητικά δεδομένα συλλέχθηκαν κατά αποκλειστικότητα από σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας.
- Πολλοί από τους μαθητές του δείγματος δεν αιτιολογούσαν τις επιλογές ή τις απορρίψεις τους. Επομένως τα αποτελέσματα για τα κριτήρια επιλογής ή απόρριψης των μαθητών θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά, αν το εύρος των αιτιολογήσεων ήταν μεγαλύτερο.

5. Μέθοδος

Για τη συλλογή των δεδομένων στην συγκεκριμένη έρευνα, χρησιμοποιήθηκε κι εφαρμόστηκε κατ' αποκλειστικότητα το κοινωνιομετρικό τεστ, καθώς θεωρήθηκε η πιο έγκυρη μέθοδος για την μελέτη των κοινωνικών σχέσεων των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην τάξη του γενικού σχολείου. Το τεστ περιείχε δυο ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, όπου οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν ή να απορρίψουν έναν συγκεκριμένο αριθμό συμμαθητών τους, στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης συνθήκης, δηλώνοντας ταυτόχρονα τα κριτήρια επιλογής ή απόρριψης τους αντίστοιχα.

5.1 Δειγματοληψία-Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν εθελοντικά 14 τμήματα όλων των ηλικιακών τάξεων από τρία δημοτικά σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, 4 τμήματα ήταν της Γ' δημοτικού, 3 τμήματα της ΣΤ', 2 των τάξεων της Ε', Δ' και Α' δημοτικού αντίστοιχα και τέλος, 1 τμήμα της Β' δημοτικού.

Το κοινωνιομετρικό τεστ συμπληρώθηκε συνολικά από 240 μαθητές, 125 (52.1%) αγόρια και 115 (47.9%) κορίτσια.

Πίνακας 1. Κατανομή των μαθητών ανά φύλο

| Φύλο | <i>n</i> | <i>f</i> % |
|-----------------|-----------------|-------------------|
| Αγόρια | 125 | 52.1% |
| Κορίτσια | 115 | 47.9% |
| Σύνολο | 240 | 100.0% |

Από τα παιδιά αυτά, τα 75 (31.3%) φοιτούσαν στην τρίτη τάξη, τα 53 (22.1%) στην έκτη, τα 38 (15.8%) παρακολουθούσαν την πρώτη δημοτικού, τα 29 (12.1%) την πέμπτη, τα 28 (11.7%) πήγαιναν στην τετάρτη, και τέλος τα 17 (7.1%) φοιτούσαν στην δευτέρα τάξη του δημοτικού σχολείου.

Πίνακας 2. Κατανομή των μαθητών ανά τάξη

| Τάξη | <i>n</i> | <i>f %</i> |
|----------------|-----------------|-------------------|
| Πρώτη | 38 | 15.8% |
| Δευτέρα | 17 | 7.1% |
| Τρίτη | 75 | 31.3% |
| Τετάρτη | 28 | 11.7% |
| Πέμπτη | 29 | 12.1% |
| Έκτη | 53 | 22.1% |
| Σύνολο | 240 | 100.0% |

Όσον αφορά τη φοίτησή τους, οι 216 (90%) μαθητές φοιτούσαν στη γενική τάξη, ενώ οι υπόλοιποι 24 (10%) ήταν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες, οπότε παρακολουθούσαν για κάποιες διδακτικές ώρες τα τμήματα ένταξης ή δέχονταν παράλληλη στήριξη στην γενική τάξη.

Πίνακας 3. Κατανομή των μαθητών ανά φοίτηση

| Φοίτηση | <i>n</i> | <i>f %</i> |
|----------------------|-----------------|-------------------|
| Κανονική | 216 | 90.0% |
| Συνεκπαίδευση | 24 | 10.0% |
| Σύνολο | 240 | 100.0% |

Από τους μαθητές με ΕΕΑ που δέχονταν συνεκπαίδευση, οι 19 είχαν ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και φοιτούσαν παράλληλα στα τμήματα ένταξης, οι 4 είχαν διαγνωστεί με διαταραχή αυτιστικού φάσματος και δέχονταν παράλληλη στήριξη, ενώ 1 παιδί είχε ΔΕΠΥ και φοιτούσε κι αυτό στο τμήμα ένταξης. Σχετικά με το φύλο της συγκεκριμένης ομάδας παιδιών, από τα 24, τα 21 ήταν αγόρια και μόνο 3 ήταν κορίτσια με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

5.2 Μέσα συλλογής δεδομένων (Κοινωνιομετρικό Τεστ)

Όπως προαναφέρθηκε, το εργαλείο της έρευνας αποτελούταν μόνο από το κοινωνιομετρικό τεστ, το οποίο περιλάμβανε ερωτήσεις ανοικτού τύπου (βλ. Παράρτημα). Ο χρόνος επίλυσής του ήταν κατά μέσο όρο 20-25 λεπτά. Στους μαθητές της Α΄ δημοτικού, λόγω των φτωχών δεξιοτήτων τους στο γραπτό λόγο, δεν μοιράστηκε κοινωνιομετρικό τεστ, αλλά η έρευνα έγινε μέσω κοινωνιομετρικής συνέντευξης, η οποία θα εξηγηθεί παρακάτω.

Το κοινωνιομετρικό τεστ περιείχε 2 ερωτήσεις. Στην πρώτη ερώτηση οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν τέσσερα άτομα από την τάξη τους με τα οποία επιθυμούν να αποτελέσουν ομάδα και να παίξουν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι, καθώς επίσης και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους (π.χ. είναι ο καλύτερος μου φίλος, είναι καλό παιδί κ.λπ.). Η αιτιολόγηση της επιλογής ήταν ανοικτού τύπου, δηλαδή οι μαθητές δεν επέλεγαν από προκαθορισμένες απαντήσεις τους λόγους για τους οποίους επέλεγαν τους φίλους τους. Στη δεύτερη ερώτηση, οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν τέσσερα άτομα από την τάξη τους με τα οποία δεν επιθυμούσαν να αποτελέσουν ομάδα στο παιχνίδι και στη συνέχεια να αιτιολογήσουν τις απορρίψεις τους με την ίδια διαδικασία που ακολουθήθηκε στην πρώτη ερώτηση.

Επιπλέον, ζητούνταν από τους μαθητές να συμπληρώσουν τις επιλογές ή τις απορρίψεις τους με σειρά ιεράρχησης. Για παράδειγμα, στο νούμερο 1 καλούνταν να συμπληρώσουν το όνομα του συμμαθητή τους που επιθυμούσαν περισσότερο στην ομάδα τους, στο νούμερο 2 τον αμέσως επόμενο στη σειρά προτίμησής τους κ.ο.κ. Το ίδιο καλούνταν να κάνουν και στην δεύτερη ερώτηση. Έτσι, στο νούμερο 1 συμπλήρωναν το όνομα του συμμαθητή τους που επιθυμούσαν λιγότερο απ' όλους στην ομάδα τους και με τον ίδιο τρόπο συνέχιζαν τη συμπλήρωση των υπόλοιπων ονομάτων.

Όσον αφορά τη συλλογή των δεδομένων από τους μαθητές της Α΄ δημοτικού, η ερευνήτρια μετά από συνεννόηση με τους δασκάλους των δυο τμημάτων και σχετική εξοικείωση με τους μαθητές, προχώρησε σε ατομικές συνεντεύξεις με τον καθένα. Στο χώρο της συνέντευξης υπήρχε ένα σπιτάκι με τις φωτογραφίες των μαθητών της τάξης. Μέσω ερωταποκρίσεων ζητήθηκε από τα παιδιά να υποδείξουν τέσσερις συμμαθητές ή συμμαθήτριες τους με τους οποίους θα επιθυμούσαν να παίξουν ένα επιτραπέζιο

παιχνίδι και να αιτιολογήσουν την απάντησή τους. Στη συνέχεια, ζητήθηκε να επιλέξουν τέσσερις συμμαθητές ή συμμαθήτριες τους με τους οποίους θα επιθυμούσαν λιγότερο να παίξουν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι και να αιτιολογήσουν τους λόγους, για τους οποίους δεν προτιμούν τα συγκεκριμένα παιδιά. Οι υποδείξεις των παιδιών γίνονταν με λεκτική απάντηση, αλλά και υπόδειξη των αντίστοιχων φωτογραφιών.

5.3 Διαδικασία

Μετά την εφαρμογή του κοινωνιομετρικού τεστ και τη συλλογή των δεδομένων, ακολούθησαν η δημιουργία κοινωνιογράμματος και κοινωνιομετρικού πίνακα για κάθε τμήμα ξεχωριστά προκειμένου να εντοπιστεί η θέση του κάθε μαθητή στο κοινωνικό σύστημα της τάξης του, την κοινωνική του απήχηση και την κοινωνική του προτίμηση. Οι μαθητές χωρίστηκαν στις εξής κοινωνικές κατηγορίες ανάλογα με τον αριθμό θετικών και αρνητικών επιλογών που συγκέντρωσαν: δημοφιλείς, μέσου όρου, αντιφατικοί, παραμελημένοι και απορριπτόμενοι. Επίσης, εντοπίστηκε ο βαθμός συνοχής της εκάστοτε τάξης.

Στη συνέχεια με τη βοήθεια του πακέτου στατιστικών δεδομένων SPSS, έγινε η ψηφοποίηση όλων των αποτελεσμάτων που προέκυψαν σχετικά με την κοινωνική θέση, την κοινωνική προτίμηση και κοινωνική απήχηση του κάθε μαθητή, καθώς επίσης και την κοινωνική συνοχή της τάξης. Επιπλέον, ψηφιοποιήθηκαν με την μορφή κωδικοποιημένων απαντήσεων τα κριτήρια επιλογής και απόρριψης του κάθε μαθητή, αλλά και τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν ή απορρίφθηκαν οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς αυτοί είναι τα υποκείμενα ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή, κατορθώθηκε να εξαχθούν σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με την κοινωνική θέση, την κοινωνική προτίμηση και απήχηση της συγκεκριμένης ομάδας παιδιών, αλλά και των κριτηρίων με τα οποία επιλέγουν ή απορρίπτουν και επιλέγονται ή απορρίπτονται και οι ίδιοι από τις ομάδες των συνομηλίκων τους. Τα αποτελέσματα αυτά είναι πολύ σημαντικά για την μελέτη των κοινωνικών σχέσεων σε τάξεις με συνεκπαίδευση.

6. Αποτελέσματα

1ο Τμήμα - Στ' Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (ΣΤ' Τάξης) είναι ικανοποιητικός. Η τάξη αποτελείται από 21 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.105. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι δυο αγόρια, ο μαθητής 1 και ο μαθητής 2 (βλ. Παράθεμα). Και τα δυο παιδιά έχουν διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό, ο μαθητής 1 ανήκει στους αντιφατικούς μαθητές, λαμβάνοντας 2 απορρίψεις και 1 θετική προτίμηση, ενώ ο μαθητής 2 στους απορριπτόμενους με 10 απορρίψεις και καμία προτίμηση.

Από τις θετικές επιλογές των παιδιών καμία δεν είναι αμοιβαία, ενώ η 1 θετική προτίμηση που λαμβάνει ο μαθητής 1 βασίζεται στο κριτήριο του δεσίματος και της εγγύτητας. Οι 2 απορρίψεις που λαμβάνει ο ίδιος αιτιολογούνται με το κριτήριο της αρνητικής οριοθέτησης, σε αντίθεση με τον μαθητή 2, ο οποίος λαμβάνει 10 απορρίψεις με κριτήρια σε σειρά συχνότητας τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 30.0% αντίστοιχα, την μη τήρηση κανόνων με 20.0% και τέλος, την αρνητική οριοθέτηση και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά με 10.0% αντίστοιχα.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 2 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 1 | 10.0% |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 3 | 30.0% |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 1 | 10.0% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 3 | 30.0% |
| Μη τήρηση κανόνων | 2 | 20.0% |
| Σύνολο | 10 | 100.0% |

2ο Τμήμα – Στ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (ΣΤ΄ Τάξης) είναι πολύ μικρός. Η τάξη αποτελείται από 15 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι υψηλός 0.161. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 3, έχει διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθεί ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 14 απορρίψεις και καμία προτίμηση, αφού απορρίπτεται από όλους τους συμμαθητές του.

Ο ίδιος επιλέγει τέσσερα άτομα με τα οποία επιθυμεί να αποτελέσει παρέα με κριτήριο το δέσιμο, την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι, και οι τέσσερις όμως τον απορρίπτουν στις επιλογές τους. Οι 14 απορρίψεις που λαμβάνει ο μαθητής 3 αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο απόρριψης τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 50.0%, την ενοχλητική συμπεριφορά με 28.5%, τη μη τήρηση κανόνων με 14.3% και τέλος, τα εξωτερικά χαρακτηριστικά με 7.2%

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 1 | 7.2% |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 4 | 28.5% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 7 | 50.0% |
| Μη τήρηση κανόνων | 2 | 14.3% |
| Σύνολο | 14 | 100.0% |

3ο Τμήμα- Στ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (ΣΤ΄ Τάξης) είναι μικρός. Η τάξη αποτελείται από 17 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.108. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 4, έχει διαγνωστεί με Διαταραχή του Αυτιστικού Φάσματος και δέχεται παράλληλη στήριξη στην τάξη. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 2 απορρίψεις και καμία προτίμηση.

Ο ίδιος δεν συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο, οπότε δεν γνωρίζουμε τις επιλογές και τις απορρίψεις του. Οι 2 απορρίψεις που λαμβάνει ο μαθητής 4 αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο απόρριψης τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 66.7% και την αρνητική οριοθέτηση με 33.3%.

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 1 | 33.3% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 2 | 66.7% |
| Σύνολο | 3 | 100.0% |

4ο Τμήμα - Ε΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Ε΄ Τάξης) είναι ικανοποιητικός. Η τάξη αποτελείται από 18 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.115. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι δυο αγόρια, ο μαθητής 5 και ο μαθητής 6. Και τα δυο παιδιά έχουν διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό, ο μαθητής 5 ανήκει στους αντιφατικούς μαθητές, λαμβάνοντας 3 απορρίψεις και 2 θετικές προτιμήσεις, ενώ ο μαθητής 6 στους απορριπτόμενους με 4 απορρίψεις και 2 προτιμήσεις.

Από τις 2 θετικές επιλογές που λαμβάνει ο μαθητής 5, η μία είναι αμοιβαία και αιτιολογούνται με κριτήριο επιλογής το δέσιμο, την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι με ποσοστά συχνότητας 28.6% αντίστοιχα και την προσωπικότητα με 14.2%. Από την άλλη, οι 3 απορρίψεις που λαμβάνει αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο απόρριψης τη μη τήρηση κανόνων και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 50.0% αντίστοιχα.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 5 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|-----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Προσωπικότητα | 1 | 14.2% |
| Δέσιμο | 2 | 28.6% |
| Εγγύτητα | 2 | 28.6% |
| Κοινό Παιχνίδι | 2 | 28.6% |
| Σύνολο | 7 | 100.0% |

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 5 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Μη τήρηση κανόνων | 1 | 50.0% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 2 | 100.0% |

Από τις 2 θετικές επιλογές που λαμβάνει ο μαθητής 6, η μία είναι αμοιβαία και αιτιολογούνται με κριτήριο επιλογής την προσωπικότητα με ποσοστό 100.0%. Από την άλλη, οι 3 απορρίψεις που λαμβάνει αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο απόρριψης τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 80.0% και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά με ποσοστό 20.0%.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 6 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Προσωπικότητα | 1 | 100.0% |
| Σύνολο | 1 | 100.0% |

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 6 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 1 | 20.0% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 4 | 80.0% |
| Σύνολο | 5 | 100.0% |

5ο Τμήμα – Ε΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Ε΄ Τάξης) είναι πολύ μικρός. Η τάξη αποτελείται από 17 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.116. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 7, έχει διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθεί ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 7 απορρίψεις και 1 προτίμηση.

Η 1 θετική επιλογή που λαμβάνει με κριτήριο την ικανότητα δεν είναι αμοιβαία, αντιθέτως ο ίδιος απορρίπτει το άτομο που τον επέλεξε. Οι 7 απορρίψεις που λαμβάνει ο μαθητής 7 αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο απόρριψης τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 55.6%, την μη τήρηση κανόνων με 33.3% και τέλος, την ενοχλητική συμπεριφορά με 11.1%.

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 1 | 11.1% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 5 | 55.6% |
| Μη τήρηση κανόνων | 3 | 33.3% |
| Σύνολο | 9 | 100.0% |

6ο Τμήμα – Δ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Δ΄ Τάξης) είναι ικανοποιητικός. Η τάξη αποτελείται από 17 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.104. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι τρεις. Τα δυο είναι αγόρια, ο μαθητής 8 και ο μαθητής 9 και το τρίτο είναι κορίτσι και είναι η μαθήτρια 10. Και τα τρία παιδιά έχουν διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι κοινό, καθώς και οι τρεις κατατάσσονται στους απορριπτόμενους μαθητές. Ο μαθητής 8 λαμβάνει 4 απορρίψεις και καμία προτίμηση, ο μαθητής 9, 6 απορρίψεις και 1 προτίμηση, ενώ η μαθήτρια 10, 6 απορρίψεις και καμία προτίμηση.

Οι 4 απορρίψεις που δέχεται ο μαθητής 8 αιτιολογούνται στον ίδιο βαθμό συχνότητας (25.0%) με κριτήριο την ενοχλητική συμπεριφορά, την βίαια επιθετικότητα, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και τη μη τήρηση κανόνων.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 8 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|-------------------------|------------|
| | n | f % |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 1 | 25.0% |
| Βίαια Επιθετικότητα | 1 | 25.5% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 1 | 25.0% |
| Μη τήρηση κανόνων | 1 | 25.0% |
| Σύνολο | 4 | 100.0% |

Η μία θετική επιλογή που λαμβάνει ο μαθητής 9 δεν είναι αμοιβαία και αιτιολογείται με κριτήρια την εγγύτητα (50.0%) και το κοινό παιχνίδι (50.0%). Από την άλλη, οι 6 απορρίψεις που δέχεται αιτιολογούνται συχνότερα με τα κριτήρια χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 42.9% και μη τήρηση κανόνων με 28.5%. Ακολουθεί η αρνητική οριοθέτηση και η ενοχλητική συμπεριφορά με 14.3% αντίστοιχα.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 9 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|-----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εγγύτητα | 1 | 50.0% |
| Κοινό Παιχνίδι | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 2 | 100.0% |

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 9 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 1 | 14.3% |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 1 | 14.3% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 3 | 42.9% |
| Μη τήρηση κανόνων | 2 | 28.5% |
| Σύνολο | 7 | 100.0% |

Οι 6 απορρίψεις που δέχεται η μαθήτρια 10 αιτιολογούνται σε σειρά συχνότητας με κριτήριο την βία επιθετικότητα με ποσοστό 62.5%, την αρνητική οριοθέτηση με 25.0% και τέλος, την μη τήρηση κανόνων με ποσοστό 12.5%.

Κριτήρια με τα οποία η μαθήτρια 10 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|----------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 2 | 25.0% |
| Βία Επιθετικότητα | 5 | 62.5% |
| Μη τήρηση κανόνων | 1 | 12.5% |
| Σύνολο | 8 | 100.0% |

7ο Τμήμα – Δ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Δ΄ Τάξης) είναι πολύ μικρός. Η τάξη αποτελείται από 13 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι υψηλός 0.205. Η μαθήτρια που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι η μαθήτρια 11, έχει διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθεί ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Όσον αφορά το κοινωνικό της status, κατατάσσεται στους αντιφατικούς μαθητές, καθώς λαμβάνει 3 προτιμήσεις και 2 απορρίψεις.

Και οι 3 θετικές επιλογές που λαμβάνει είναι αμοιβαίες και αιτιολογούνται στον ίδιο βαθμό συχνότητας (20.0%) με τα κριτήρια: προσωπικότητα, δέσιμο, ικανότητα, εγγύτητα και κοινό παιχνίδι. Από τις 2 απορρίψεις που λαμβάνει, αιτιολογείται μόνο η μια (100.0%) με κριτήριο την αρνητική οριοθέτηση.

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|-----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Προσωπικότητα | 1 | 20.0% |
| Δέσιμο | 1 | 20.0% |
| Ικανότητα | 1 | 20.0% |
| Εγγύτητα | 1 | 20.0% |
| Κοινό Παιχνίδι | 1 | 20.0% |
| Σύνολο | 5 | 100.0% |

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|----------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 1 | 100.0% |
| Σύνολο | 1 | 100.0% |

8ο Τμήμα – Γ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Γ΄ Τάξης) είναι αρκετά μεγάλος. Η τάξη αποτελείται από 17 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.110. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι τρία αγόρια, ο μαθητής 12, ο μαθητής 13 και ο μαθητής 14. Και τα τρία παιδιά έχουν διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό. Ο μαθητής 12 κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές με 5 απορρίψεις και 2 προτιμήσεις. Ο μαθητής 13 ανήκει στην κατηγορία των αντιφατικών μαθητών, καθώς λαμβάνει 2 απορρίψεις και 2 προτιμήσεις. Ο μαθητής 14 λαμβάνει 5 απορρίψεις και καμία προτίμηση, οπότε κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές.

Από τις 2 θετικές επιλογές που δέχεται ο μαθητής 12 μόνο η μία είναι αμοιβαία και αιτιολογούνται στον ίδιο βαθμό συχνότητας (33.33%) με κριτήρια: το δέσιμο, την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι. Από τις 5 απορρίψεις που δέχεται, αιτιολογείται μόνο η μια (100.0%) με κριτήριο τα εξωτερικά χαρακτηριστικά.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 12 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|-----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Δέσιμο | 1 | 33.33% |
| Εγγύτητα | 1 | 33.33% |
| Κοινό Παιχνίδι | 1 | 33.33% |
| Σύνολο | 3 | 100.0% |

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 12 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|---------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 1 | 100.0% |
| Σύνολο | 1 | 100.0% |

Από τις 2 θετικές επιλογές που δέχεται ο μαθητής 13 μόνο η μία είναι αμοιβαία και αιτιολογούνται στον ίδιο βαθμό συχνότητας (50.0%) με κριτήρια την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι. Από τις 5 απορρίψεις που δέχεται δεν αιτιολογείται καμία, επομένως δεν γνωρίζουμε τα κριτήρια απόρριψης του.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 13 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|-----------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εγγύτητα | 1 | 50.0% |
| Κοινό Παιχνίδι | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 3 | 100.0% |

Από τις 5 απορρίψεις που δέχεται ο μαθητής 14, λαμβάνει μόνο δυο αιτιολογήσεις με κριτήρια τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας. Και τα δυο κριτήρια εμφανίζονται στην ίδια συχνότητα με ποσοστό 50.0%.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 14 απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 1 | 50.0% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 2 | 100.0% |

9ο Τμήμα – Γ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Γ΄ Τάξης) είναι αρκετά μεγάλος. Η τάξη αποτελείται από 21 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μικρός 0.094. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 15, έχει ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθεί ορισμένες ώρες της ημέρας το

τμήμα ένταξης. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 3 απορρίψεις και καμία προτίμηση.

Ο ίδιος δεν συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο, οπότε δεν γνωρίζουμε τις επιλογές και τις απορρίψεις του. Από τις 3 απορρίψεις που λαμβάνει δεν αιτιολογείται καμία, επομένως δεν γνωρίζουμε τα κριτήρια με τα οποία απορρίφθηκε.

10ο Τμήμα – Γ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Γ΄ Τάξης) είναι ικανοποιητικός. Η τάξη αποτελείται από 20 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.116. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι δυο αγόρια, ο μαθητής 16 και ο μαθητής 17. Ο πρώτος έχει διαγνωστεί με διαταραχή του αυτιστικού φάσματος και δέχεται παράλληλη στήριξη στην τάξη. Ο δεύτερος έχει ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθεί για ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό. Ο μαθητής 16 ανήκει στους παραμελημένους μαθητές, καθώς δεν επιλέγεται ούτε θετικά ούτε αρνητικά από τους συμμαθητές του, ενώ ο μαθητής 17 κατατάσσεται στους απορριπτόμενους, λαμβάνοντας 4 απορρίψεις και καμία προτίμηση.

Ο μαθητής 16 στις προτιμήσεις του επέλεξε τον μαθητή 17 για παρέα, εκείνος όμως δεν συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο, οπότε δεν γνωρίζουμε τις επιλογές του. Από τις 4 απορρίψεις που λαμβάνει ο μαθητής 17, αιτιολογούνται οι 2, με κριτήρια την ενοχλητική συμπεριφορά και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας. Και οι δυο εμφανίζονται στον ίδιο βαθμό συχνότητας με ποσοστό 50.0%.

Συχνότητα κριτηρίων με τα οποία απορρίφθηκε

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|-------------------------|------------|
| | n | f % |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 1 | 50.0% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 2 | 100.0% |

11ο Τμήμα – Γ΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Γ΄ Τάξης) είναι μικρός. Η τάξη αποτελείται από 17 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.125. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι δυο, ένα κορίτσι, η μαθήτρια 18 και ένα αγόρι, ο μαθητής 19. Και οι δυο έχουν ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν για ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό. Η μαθήτρια 18 ανήκει στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 10 απορρίψεις και καμία προτίμηση, ενώ ο μαθητής 19 κατατάσσεται στην κατηγορία μέσου όρου, λαμβάνοντας 2 προτιμήσεις και καμία απόρριψη.

Η μαθήτρια 18 δεν δέχεται καμία θετική επιλογή, μάλιστα ένα από τα δυο άτομα που η ίδια επιλέγει, την απορρίπτει. Οι 10 απορρίψεις που λαμβάνει, αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας σε ποσοστό 80.0% και τη μη τήρηση κανόνων σε ποσοστό 20.0%.

Κριτήρια με τα οποία η μαθήτρια 18 απορρίπτεται

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|------------------------|-------------------------|------------|
| | n | f % |
| Προσωπικότητα | 1 | 50.0% |
| Ικανότητα | 1 | 50.0% |
| Σύνολο | 2 | 100.0% |

Οι δυο θετικές προτιμήσεις που λαμβάνει ο μαθητής 19 είναι αμοιβαίες και αιτιολογούνται με κριτήρια την προσωπικότητα και την ικανότητα του. Ο βαθμός συχνότητας των δυο κριτηρίων είναι ίδιος με ποσοστό 50.0%.

Κριτήρια με τα οποία ο μαθητής 19 επιλέχθηκε θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συχνότητα</i> | |
|--------------------------------------|------------------|------------|
| | n | f % |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 8 | 80.0% |
| Μη τήρηση κανόνων | 2 | 20.0% |
| Σύνολο | 10 | 100.0% |

12ο Τμήμα – Β΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (ΣΤ΄ Τάξης) είναι αρκετά μεγάλος. Η τάξη αποτελείται από 18 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.116. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 20, έχει διαγνωστεί με Διαταραχή του Αυτιστικού Φάσματος και δέχεται παράλληλη στήριξη στην τάξη. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους παραμελημένους μαθητές, καθώς δεν επιλέγεται σε καμία ερώτηση από τους συμμαθητές του.

13ο Τμήμα- Α΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Α΄ Τάξης) είναι αρκετά μεγάλος. Η τάξη αποτελείται από 20 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι μέτριος 0.116. Οι μαθητές που φοιτούν με συνεκπαίδευση είναι τρία αγόρια, ο μαθητής 21, ο μαθητής 22 και ο μαθητής 23. Ο μαθητής 21 έχει διαγνωστεί με διαταραχή του αυτιστικού φάσματος και δέχεται παράλληλη στήριξη στην τάξη. Τα άλλα δυο παιδιά έχουν ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παρακολουθούν ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Το κοινωνικό τους status μέσα στην τάξη είναι διαφορετικό. Ο μαθητής 21 κατατάσσεται στους αντιφατικούς μαθητές με 3 προτιμήσεις και 2 απορρίψεις. Ο μαθητής 22 ανήκει και αυτός στην κατηγορία των αντιφατικών μαθητών, καθώς λαμβάνει 4 απορρίψεις και 3 προτιμήσεις. Ο μαθητής 23 λαμβάνει 4 απορρίψεις και καμία προτίμηση, οπότε κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές.

Οι μαθητές της συγκεκριμένης τάξης, λόγω της ηλικίας τους, δεν αιτιολόγησαν τις επιλογές τους, επομένως δεν γνωρίζουμε τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν και απορρίφθηκαν οι τρεις μαθητές.

14ο Τμήμα – Α΄ Δημοτικού

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και ο χώρος της συγκεκριμένης τάξης (Α΄ Τάξης) είναι μικρός. Η τάξη αποτελείται από 18 παιδιά και ο βαθμός συνοχής της είναι χαμηλός 0.065. Ο μαθητής που φοιτά με συνεκπαίδευση είναι ο μαθητής 24, έχει διαγνωστεί με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) και παρακολουθεί για ορισμένες ώρες της ημέρας το τμήμα ένταξης. Όσον αφορά το κοινωνικό του status, κατατάσσεται στους απορριπτόμενους μαθητές, καθώς λαμβάνει 10 απορρίψεις και 1 προτίμηση.

Η μία θετική επιλογή που λαμβάνει είναι αμοιβαία. Ωστόσο δεν γνωρίζουμε τα κριτήρια με τα οποία ο μαθητής επιλέχθηκε ή απορρίφθηκε, καθώς οι μαθητές της συγκεκριμένης τάξης, λόγω της ηλικίας τους δεν αιτιολόγησαν τις απαντήσεις τους.

Κατηγοριοποίηση των μαθητών ανάλογα με το κοινωνικό τους status

Μετά την εφαρμογή του κοινωνιομετρικού τεστ κατηγοριοποιήσαμε όλους τους μαθητές στα πέντε κοινωνικά status ανάλογα με τον αριθμό των επιλογών και απορρίψεων που δέχτηκαν (Βλέπε Κεφάλαιο 3.2). Στον Πίνακα 4. απεικονίζεται η ταξινόμηση των μαθητών με βάση το επίπεδο δημοτικότητας τους (Μπίκος, 2011). Η πλειονότητα των μαθητών, συγκεκριμένα 63 μαθητές (26.3%) είναι αντιφατικοί και ακολουθούν 58 μαθητές (24.2%) που είναι δημοφιλείς. 55 μαθητές (22.9%) ταξινομήθηκαν ισάριθμα στους μαθητές μέσου όρου και στους απορριπτόμενους αντίστοιχα, ενώ η μειονότητα των μαθητών, συγκεκριμένα οι 9 (3.8%) ανήκαν στους παραμελημένους μαθητές.

Πίνακας 4. Κοινωνική θέση (status) των μαθητών

| Κοινωνική θέση (status) | <i>n</i> | <i>f %</i> |
|--------------------------------|-----------------|-------------------|
| Δημοφιλής | 58 | 24.2% |
| Μέσου Όρου | 55 | 22.9% |
| Αντιφατικός | 63 | 26.3% |
| Παραμελημένος | 9 | 3.8% |
| Απορριπτόμενος | 55 | 22.9% |
| Σύνολο | 240 | 100.0% |

Φύλο και Φοίτηση

Ως προς την αναλογία του φύλου, ο έλεγχος $\chi^2 (1, N = 240) = 13.403^a$, $p < .000$, Cramer' s V = .236 έδειξε πως υπήρχε στατιστικά σημαντική συνάφεια όσον αφορά τη φοίτηση. Συγκεκριμένα, από τους μαθητές που δέχονταν συνεκπαίδευση η πλειοψηφία 87.5% ήταν αγόρια, ενώ τα κορίτσια αποτελούσαν μόνο το 12.5%. Αντίθετα, ως προς του μαθητές της γενικής τάξης το 51.9% ήταν κορίτσια και το 48.1% ήταν αγόρια.

Πίνακας 5. Το φύλο συγκριτικά με τη φοίτηση

| Φύλο | Φοίτηση | | Σύνολο |
|-----------------|-----------------|----------------------|---------------|
| | Κανονική | Συνεκπαίδευση | |
| Αγόρια | 48.1% | 87.5% | 52.1% |
| Κορίτσια | 51.9% | 12.5% | 47.9% |
| Σύνολο | 100.0% | 100.0% | 100.0% |

Κοινωνικό status και Φοίτηση

Ως προς το κοινωνικό status, ο έλεγχος $\chi^2 (1, N = 240) = 30.277^a$, $p < .000$, Cramer' s V = .355 δείχνει πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συνάφεια όσον αφορά τη φοίτηση των μαθητών και την κοινωνική θέση που καταλαμβάνουν μεταξύ των συμμαθητών

τους. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των μαθητών που δέχονται συνεκπαίδευση, η πλειονότητα το 62.5% είναι απορριπτόμενοι, το 25.0% είναι αντιφατικοί, το 8.3% ανήκει στους παραμελημένους της τάξης, το 4.3% είναι μαθητές μέσου όρου και κανένας μαθητής (0.0%) δεν ανήκει στους δημοφιλείς της τάξης.

Πίνακας 6. Η κοινωνική θέση συγκριτικά με τη φοίτηση

| <i>Κοινωνική θέση</i> | <i>Φοίτηση</i> | | <i>Σύνολο</i> |
|-----------------------|-----------------|----------------------|---------------|
| | <i>Κανονική</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | |
| Δημοφιλής | 26.9% | 0.0% | 24.2% |
| Μέσου Όρου | 25.0% | 4.2% | 22.9% |
| Αντιφατικός | 26.4% | 25.0% | 26.3% |
| Παραμελημένος | 3.2% | 8.3% | 3.8% |
| Απορριπτόμενος | 18.5% | 62.5% | 22.9% |
| Σύνολο | 100.0% | 100.0% | 100.0% |

Φοίτηση, Κοινωνική Απήχηση και Κοινωνική Προτίμηση

Αξιοσημείωτες είναι οι διαφορές ως προς την κοινωνική απήχηση και την κοινωνική προτίμηση των μαθητών ανάλογα με τη φοίτηση τους. Να σημειωθεί εδώ, πως με τον όρο κοινωνική απήχηση νοείται το άθροισμα των επιλογών που έχει δεχθεί ένας μαθητής, είτε είναι θετικές είτε αρνητικές. Αντίθετα, με τον όρο κοινωνική προτίμηση νοείται το αποτέλεσμα που προκύπτει αν από το σύνολο των θετικών επιλογών που συγκεντρώνει ένας μαθητής αφαιρεθούν οι απορρίψεις που έχει δεχθεί.

Συγκεκριμένα, ως προς την κοινωνική απήχηση, ο έλεγχος $\chi^2 (1, N= 240) = 4.685^a$, $p < .096$, Cramer' s $V = .140$ έδειξε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συνάφεια όσον αφορά τη φοίτηση. Αρκετά μεγάλο ποσοστό των μαθητών που ανήκουν και στις δυο κατηγορίες φοίτησης, 75.5% για τους μαθητές κανονικής φοίτησης και 58.3% για τους μαθητές της συνεκπαίδευσης έχουν καλή απήχηση στην τάξη, ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό, 2.3% και 8.3% αντίστοιχα για τις δυο κατηγορίες φοίτησης, έχουν μη ικανοποιητική απήχηση.

Πίνακας 7. Η κοινωνική απήχηση συγκριτικά με τη φοίτηση

| <i>Κοινωνική Απήχηση</i> | <i>Φοίτηση</i> | | <i>Σύνολο</i> |
|--------------------------|-----------------|----------------------|---------------|
| | <i>Κανονική</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | |
| Καλή | 75.5% | 58.3% | 73.8% |
| Μέτρια | 22.2% | 33.3% | 23.3% |
| Μη ικανοποιητική | 2.3% | 8.3% | 2.9% |
| Σύνολο | 100.0% | 100.0% | 100.0% |

Ωστόσο, η εφαρμογή του κριτηρίου $\chi^2 (1, N = 240) = 25.610^a$, $p < .000$, Cramer' s $V = .327$ έδειξε στατιστικά σημαντική συνάφεια όσον αφορά την κοινωνική προτίμηση και το είδος φοίτησης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών της συνεκπαίδευσης, συγκεκριμένα 87.5%, έχουν μη ικανοποιητική κοινωνική προτίμηση, σε αντίθεση με τα παιδιά της κανονικής φοίτησης που το αντίστοιχο ποσοστό είναι 34.7%.

Πίνακας 8. Η κοινωνική προτίμηση συγκριτικά με την φοίτηση

| <i>Κοινωνική Προτίμηση</i> | <i>Φοίτηση</i> | | <i>Σύνολο</i> |
|----------------------------|-----------------|----------------------|---------------|
| | <i>Κανονική</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | |
| Καλή | 29.2% | 0.0% | 26.3% |
| Μέτρια | 36.1% | 12.5% | 33.8% |
| Μη ικανοποιητική | 34.7% | 87.5% | 40.0% |
| Σύνολο | 100.0% | 100.0% | 100.0% |

Κοινωνική Συνοχή των τάξεων

Όσον αφορά την κοινωνική συνοχή, το 78.3% των μαθητών είχαν μέτρια συνοχή στην τάξη τους, το 16.3% είχαν χαμηλή, ενώ μόνο το 5.4% των μαθητών είχαν υψηλή συνοχή.

Πίνακας 9. Η κοινωνική συνοχή των τάξεων

| | <i>Κοινωνική Συνοχή</i> |
|---------------|--------------------------------|
| Χαμηλή | 16.3% |
| Μέτρια | 78.3% |
| Υψηλή | 5.4% |
| Σύνολο | 100.0% |

Τα κριτήρια των θετικών επιλογών των μαθητών

Οι αιτιολογήσεις που καταγράφηκαν από τους μαθητές για τις θετικές επιλογές τους στο κοινωνιομετρικό ερώτημα, ομαδοποιήθηκαν και ταξινομήθηκαν μέσω του προγράμματος SPSS στις εξής κατηγορίες: προσωπικότητα, δέσιμο, ικανότητα, εγγύτητα, κοινό παιχνίδι, βοήθεια και αμοιβαία κατανόηση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η συχνότητα των κριτηρίων με τα οποία οι μαθητές επέλεξαν όσους επιθυμούσαν για παρέα στο επιτραπέζιο παιχνίδι, είναι κοινές και για τις δυο κατηγορίες φοίτησης. Τα παιδιά που φοιτούν με συνεκπαίδευση επιλέγουν συχνότερα με κριτήρια το δέσιμο, την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι με τους συμμαθητές τους. Και τα τρία αυτά κριτήρια εμφανίζονται συχνότερα με ποσοστό 25.7%. Το αμέσως επόμενο κριτήριο με το οποίο επιλέγουν είναι η προσωπικότητα, με ποσοστό 14.3%, η ικανότητα με 5.7% και ακολουθεί η αμοιβαία κατανόηση με 2.9%. Το κριτήριο της βοήθειας δεν καταγράφηκε καθόλου (0.0%) στις αιτιολογήσεις των μαθητών αυτής της κατηγορίας.

Στην κατηγορία των παιδιών που φοιτούν με κανονική φοίτηση εμφανίζεται συχνότερα το κριτήριο της εγγύτητας (24.5%) και ακολουθεί το κοινό παιχνίδι (24.2%). Το δέσιμο εμφανίζεται στην τρίτη σειρά συχνότητας με ποσοστό 22.6% και αμέσως μετά είναι η προσωπικότητα με 18.2%. Η ικανότητα, η βοήθεια και η αμοιβαία κατανόηση έρχονται τελευταίες στη σειρά συχνότητας με ποσοστά 7.3% , 2.3% , 0.9% αντίστοιχα.

Πίνακας 10. Η συχνότητα των θετικών κριτηρίων ανά κατηγορία φοίτησης

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | | <i>Κανονική</i> | |
|---------------------------|----------------------|------------|-----------------|------------|
| | n | f % | n | f % |
| Προσωπικότητα | 5 | 14.3% | 97 | 18.2% |
| Δέσιμο | 9 | 25.7% | 120 | 22.6% |
| Εγγύτητα | 9 | 25.7% | 130 | 24.5% |
| Κοινό Παιχνίδι | 9 | 25.7% | 129 | 24.2% |
| Ικανότητα | 2 | 5.7% | 39 | 7.3% |
| Βοήθεια | 0 | 0.0% | 12 | 2.3% |
| Αμοιβαία Κατανόηση | 1 | 2.9% | 5 | 0.9% |
| Σύνολο | 35 | 100.0% | 532 | 100.0% |

Τα κριτήρια των αρνητικών επιλογών των μαθητών

Με την ίδια διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω, οι αιτιολογήσεις που καταγράφηκαν από τους μαθητές για τις αρνητικές τους επιλογές στο κοινωνιομετρικό ερώτημα, ταξινομήθηκαν στις εξής κατηγορίες: αρνητική οριοθέτηση, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, εξωτερικά χαρακτηριστικά, ενοχλητική συμπεριφορά, βίαια επιθετικότητα, αμοιβαία απόρριψη, χαρακτηριστικά προσωπικότητας και μη τήρηση κανόνων.

Στην κατηγορία των παιδιών που φοιτούν με συνεκπαίδευση, το πιο συχνό κριτήριο με το οποίο απορρίπτουν κάποιον συμμαθητή τους στο κοινωνιομετρικό ερώτημα είναι τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 38.8%. Στη δεύτερη θέση σε σειρά συχνότητας εμφανίζονται τα κριτήρια αρνητική οριοθέτηση, ενοχλητική συμπεριφορά και η μη τήρηση κανόνων με ποσοστό 16.5%. Ακολουθούν στην τρίτη θέση οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και η βίαια επιθετικότητα με ποσοστό 5.6%. Στα τέλος, είναι τα κριτήρια των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων και της αμοιβαίας απόρριψης, αφού δεν καταγράφηκαν καθόλου (0.0%) στις αιτιολογήσεις των μαθητών αυτής της κατηγορίας.

Όπως και στην κατηγορία της συνεκπαίδευσης, έτσι και τα παιδιά που φοιτούν με κανονική φοίτηση επιλέγουν συχνότερα ως κριτήριο απόρριψης τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας σε ποσοστό 42.7%. Δεύτερο σε σειρά συχνότητας είναι το κριτήριο της ενοχλητικής συμπεριφοράς με 19.8% και ακολουθεί το κριτήριο της αρνητικής οριοθέτησης με 14.6%. Στην τέταρτη θέση σε σειρά συχνότητας είναι η μη τήρηση κανόνων με ποσοστό 14.2% και πέμπτη εμφανίζεται η βίαια επιθετικότητα με 4.3%. Αμέσως μετά στη σειρά συχνότητας εμφανίζονται τα εξωτερικά χαρακτηριστικά με ποσοστό 3.1%, ενώ τις δυο τελευταίες θέσεις τις καταλαμβάνουν τα κριτήρια της αμοιβαίας απόρριψης και των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων με ποσοστά 0.9% και 0.4% αντίστοιχα.

Πίνακας 11. Η συχνότητα των αρνητικών κριτηρίων ανά κατηγορία φοίτησης

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | | <i>Κανονική</i> | |
|--------------------------------------|-----------------------------|------------|------------------------|------------|
| | n | f % | n | f % |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 3 | 16.7% | 34 | 14.6% |
| Πολιτισμικές Ιδιαιτερότητες | 0 | 0.0% | 1 | 0.4% |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 1 | 5.6% | 7 | 3.1% |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 3 | 16.7% | 46 | 19.8% |
| Βίαια Επιθετικότητα | 1 | 5.6% | 10 | 4.3% |
| Αμοιβαία Απόρριψη | 0 | 0.0% | 2 | 0.9% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 7 | 38.8% | 99 | 42.7% |
| Μη τήρηση κανόνων | 3 | 16.7% | 33 | 14.2% |
| Σύνολο | 18 | 100.0% | 232 | 100.0% |

Οι αιτιολογήσεις των μαθητών για τα παιδιά με εεα

Όσον αφορά τα κριτήρια με τα οποία τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες επιλέχθηκαν θετικά από τους συμμαθητές τους, η προσωπικότητα, το δέσιμο, η εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι είναι πρώτα στη σειρά συχνότητας με ποσοστό 21.75%. Ακολουθεί η ικανότητα με ποσοστό 13.0%, ενώ η βοήθεια και η αμοιβαία κατανόηση δεν καταγράφηκε πουθενά (0.0%) ως αιτιολόγηση στις απαντήσεις των μαθητών

Πίνακας 12. Η συχνότητα των κριτηρίων με τα οποία επιλέχθηκαν θετικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | |
|---------------------------|----------------------|------------|
| | n | f % |
| Προσωπικότητα | 5 | 21.75% |
| Δέσιμο | 5 | 21.75% |
| Εγγύτητα | 5 | 21.75% |
| Κοινό Παιχνίδι | 5 | 21.75% |
| Ικανότητα | 3 | 13.0% |
| Βοήθεια | 0 | 0.0% |
| Αμοιβαία Κατανόηση | 0 | 0.0% |
| Σύνολο | 23 | 100.0% |

Ως προς τα κριτήρια με τα οποία τα παιδιά με εσα επιλέχθηκαν αρνητικά, πιο συχνά εμφανίζεται το κριτήριο χαρακτηριστικά προσωπικότητας με ποσοστό 28.3% και ακολουθεί η μη τήρηση κανόνων με 20.6%. Στην τρίτη θέση σε σειρά συχνότητας είναι η αρνητική οριοθέτηση με 17.9% και έπεται η ενοχλητική συμπεριφορά με 15.3%. Πέμπτο κριτήριο σε σειρά είναι τα εξωτερικά χαρακτηριστικά με 12.8% και παρακάτω η βία επιθετικότητα με 5.1%. Η αμοιβαία απόρριψη και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες δεν καταγράφηκαν καθόλου (0.0%) ως κριτήρια απόρριψης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες.

Πίνακας 13. Η συχνότητα των κριτηρίων με τα οποία επιλέχθηκαν αρνητικά

| <i>Κριτήρια</i> | <i>Συνεκπαίδευση</i> | |
|--------------------------------------|----------------------|-----------|
| | n | f% |
| Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας | 11 | 28.3% |
| Μη τήρηση κανόνων | 8 | 20.6% |
| Αρνητική Οριοθέτηση | 7 | 17.9% |
| Ενοχλητική Συμπεριφορά | 6 | 15.3% |
| Εξωτερικά Χαρακτηριστικά | 5 | 12.8% |
| Βία Επιθετικότητα | 2 | 5.1% |
| Πολιτισμικές Ιδιαιτερότητες | 0 | 0.0% |
| Αμοιβαία Απόρριψη | 0 | 0.0% |
| Σύνολο | 39 | 100.0% |

7. Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη μελέτη του βαθμού αποδοχής ή απόρριψης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από τους συμμαθητές τους στη γενική τάξη. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε η κοινωνική θέση των μαθητών με εσα μέσα στην τάξη, η σχέση συνάφειας μεταξύ της κοινωνιομετρικής κατάταξης και της φοίτησης με συνεκπαίδευση, τα κριτήρια προτίμησης ή απόρριψης των μαθητών με εσα από τους συμμαθητές τους και τέλος, τα κριτήρια με τα οποία οι μαθητές με εσα αιτιολογούν τις δικές τους προτιμήσεις και απορρίψεις.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την επεξεργασία των δεδομένων του κοινωνιομετρικού ερωτήματος έδειξαν πως το κοινωνικό status των μαθητών με εσα είναι χαμηλό. Πάνω από το ½ του δείγματος των μαθητών με εσα κατατάσσονταν με βάση το κοινωνικό τους status στους απορριπτόμενους μαθητές. Ένα μικρότερο ποσοστό 25.0% ανήκε στους αντιφατικούς και κανένα παιδί δεν κατατάχθηκε στην κατηγορία των δημοφιλών μαθητών. Αξιοσημείωτο είναι, πως στο μικρό ποσοστό των παραμελημένων μαθητών, ανήκαν τα δυο από τα τρία παιδιά με διαταραχή του αυτιστικού φάσματος. Τα αποτελέσματα αυτά, επιβεβαιώνουν τα πορίσματα των ερευνών (βλ. Ενότητα 2.1) σχετικά με το χαμηλό βαθμό αποδοχής των μαθητών με εσα, την περιθωριοποίησή τους και την απουσία ουσιαστικής αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές τους (Koster, et al., 2010; Kucuker, et al., 2015; Marleen, et al., 2010; Scheepstra, et al., 1999).

Ωστόσο, το γεγονός ότι το ¼ των μαθητών ανήκει στους αντιφατικούς μαθητές, ενώ ένα ακόμα πολύ μικρότερο στους μαθητές μέσου όρου, σημαίνει πως ορισμένα παιδιά με εσα επιλέχθηκαν θετικά από τους συμμαθητές τους. Οι αιτιολογήσεις των θετικών αυτών επιλογών βασίζονταν εξίσου στην προσωπικότητα, την εγγύτητα, το δέσιμο και το κοινό παιχνίδι. Αυτό σημαίνει πως τα παιδιά με εσα που ανήκαν στις κατηγορίες αυτές, αποτελούσαν μέρος μιας παρέας συνομηλίκων τους, έστω κι αν ο αριθμός των μελών της ήταν περιορισμένος. Τα ευρήματα αυτά είναι παρόμοια με μια άλλη έρευνα, σύμφωνα με την οποία οι μαθητές με εσα που έχουν ένα ικανοποιητικό γνωστικό επίπεδο γνωστικής λειτουργίας συνάπτουν στον ίδιο βαθμό φιλίες με τους τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές (Avramidis, 2010). Αξίζει να επισημανθεί παρόλα αυτά, πως αρκετές επιλογές που δέχθηκαν οι μαθητές με εσα δεν ήταν αμοιβαίες.

Όσον αφορά την κοινωνική απήχηση των μαθητών, αυτή ήταν αρκετά μεγάλη και δεν παρουσίαζε διαφορές με τους τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές. Αντίθετα, ως προς την κοινωνική προτίμηση υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των μαθητών της συνεκπαίδευσης και της κανονικής φοίτησης. Συγκεκριμένα, πάνω από τα 2/3 των μαθητών με εσα είχαν μη ικανοποιητική κοινωνική προτίμηση. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει, πως αν και επιλέχθηκαν από τους περισσότερους συμμαθητές τους, η επιλογή αυτή είχε αρνητική βάση, αφού απορρίφθηκαν. Επιπλέον, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ως προς την κοινωνική συνοχή των τάξεων δεν υπήρχε κάποια σχέση συνάφειας με την φοίτηση των παιδιών με εσα.

Σύμφωνα με τις αιτιολογήσεις των μαθητών, τα παιδιά με εσα απορρίπτονται συχνότερα από τους συμμαθητές τους, λόγω στοιχείων της προσωπικότητάς τους. Συγκεκριμένα, οι μαθητές αιτιολογούσαν τις απορρίψεις τους προβάλλοντας την κακή συμπεριφορά των παιδιών με εσα, το άσχημο λεξιλόγιο, την αντιπάθεια και άλλα προβλήματα συμπεριφοράς. Παρόμοια ήταν τα ευρήματα και μια άλλης έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα (Ευκαρπίδης, 2015), σύμφωνα με τα οποία τα προβλήματα συμπεριφοράς και συνεργασίας ήταν οι κυριότερες αιτίες της αρνητικής στάσης των μαθητών απέναντι στα παιδιά με εσα.

Ως δεύτερο συχνότερο κριτήριο απόρριψης εμφανίζεται η μη τήρηση κανόνων, λόγω κλεψίματος και ανυπακοής στους κανόνες ενός παιχνιδιού, ενώ σε μικρότερα ποσοστά ακολουθούν, η ενοχλητική συμπεριφορά και η βίαια επιθετικότητα. Η επιθετικότητα που εκφράζουν τα παιδιά με εσα επιβεβαιώνεται και από άλλες έρευνες (Andreou, et al., 2013), όπου οι μαθητές της κατηγορίας αυτής φαίνεται να είναι αρκετές φορές στη θέση του θύτη, που ασκεί ενδοσχολικό εκφοβισμό. Βέβαια, πρέπει να επισημανθεί πως στην ίδια έρευνα τα ποσοστά θυματοποίησης των παιδιών με εσα είναι μεγαλύτερα συγκριτικά με εκείνα των παιδιών που παρουσιάζουν επιθετική συμπεριφορά.

Επομένως, οι λόγοι απόρριψης των παιδιών με εσα περιστρέφονται γύρω από τη συμπεριφορά τους και δεν σχετίζονται με τις ικανότητες τους ή τις ιδιαιτερότητες τους ως προς τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η διαπίστωση αυτή είναι ενθαρρυντική, καθώς στις αιτιολογήσεις των μαθητών δεν εντοπίζεται αρνητική στάση λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των παιδιών με εσα. Αντίθετα, με τα ίδια κριτήρια που

απορρίπτουν και τους τυπικά αναπτυσσόμενους συμμαθητές τους, απορρίπτουν και τους συμμαθητές τους με εσα.

Όσον αφορά τα κριτήρια με τα οποία επέλεξαν οι μαθητές με εσα τους συμμαθητές τους αυτά είναι παρόμοια με τους τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές. Οι θετικές τους επιλογές αιτιολογούνται συχνότερα με κριτήριο το δέσιμο, την εγγύτητα και το κοινό παιχνίδι, κριτήρια τα οποία χαρακτηρίζουν τις επιλογές των μαθητών όλων των ηλικιακών βαθμίδων του δημοτικού (Μπίκος, 2011, 107).

Παρομοίως, και τα κριτήρια με τα οποία αιτιολογούν τις απορρίψεις τους είναι ίδια με αυτά των συμμαθητών τους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Μάλιστα, σύμφωνα με τους κοινωνιομετρικούς πίνακες (βλ. Παράθεμα), πολλά παιδιά με εσα απορρίπτουν συμμαθητές τους που ανήκουν στην ίδια κατηγορία εκπαιδευτικών αναγκών ή δεν ανταποδίδουν αμοιβαία μια θετική επιλογή. Τα αποτελέσματα αυτά δεν συμφωνούν με άλλες έρευνες, σύμφωνα με τις οποίες τα παιδιά με εσα έχουν μεγαλύτερη επαφή και αλληλεπίδραση με άλλους μαθητές που έχουν τις ίδιες εκπαιδευτικές ανάγκες και φοιτούν με συνεκπαίδευση (Scheepstra, et al., 1999).

Συνοψίζοντας, φαίνεται πως τα πορίσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν τις ερευνητικές υποθέσεις που διατυπώθηκαν στην αρχή της εργασίας (βλ. Ενότητα 4.3). Οι μαθητές με εσα τείνουν να έχουν χαμηλότερο κοινωνικό status και να συνάπτουν λιγότερες κοινωνικές σχέσεις με τους τυπικά συμμαθητές τους. Η βασικότερη αιτία της απομόνωσής τους είναι βάσει των αποτελεσμάτων τα προβλήματα συμπεριφοράς και η προσωπικότητά τους. Είναι σημαντικό, ωστόσο, πως αρκετά από τα παιδιά αυτά ανήκουν σε κάποια παρέα συνομηλίκων τους κι έχουν έστω έναν φίλο.

Μετά την ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης και την διαπίστωση της περιθωριοποίησης και απόρριψης των παιδιών με εσα, γεννιούνται ορισμένα ερωτήματα όσον αφορά την προσπάθεια που γίνεται για την ένταξη των παιδιών με εσα στη σχολική τάξη. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί, κατά πόσο ο δάσκαλος της τάξης ή το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει στην εκπαιδευτική διαδικασία δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών με εσα και στην ένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο του σχολείου. Απαντήσεις στα ερωτήματα θα μπορούσαν να δοθούν από άλλες έρευνες σχετικές με τα ζητήματα αυτά, ώστε να εντοπιστούν τα προβλήματα της κοινωνικής ένταξης των μαθητών με εσα και να γίνει μια συστηματική προσπάθεια για την επίλυσή τους.

8. Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

- Alevriadou, A., & Lang, L. (2011). *Active Citizenship & Contexts of Special Education. Education for the inclusion of all students*, London: Cice
- Andreou, E., Didaskalou, E., & Vlachou, A. (2013). Bully/victim problems among Greek pupils with special educational needs: associations with loneliness and self-efficacy for peer interactions, *Journal of Research in Special Educational Needs*, 1-11
- Avramidis, E. (2010). Social relationships of pupils with special educational needs in the mainstream primary class: peer group membership and peer-assessed social behavior, *European Journal of Special Needs Education*, 25:4, 413-429
- Avramidis, E. (2013). Self-concept, social position and social participation of pupils with SEN in mainstream primary schools, *Research Papers in Education*, 28:4, 421-442
- Cole, D., & Meyer, L. (1991). Social Integration and Severe Disabilities: A Longitudinal Analysis of Child Outcomes, *The Journal of Special Education* 25:3, 340-351
- Georgiadi, M., Kalyva, E., Kourkoutas, E., & Tsakiris, V. (2012). Young Children's Attitudes Toward Peers with Intellectual Disabilities: Effect of the Type of School, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 1-11
- Koster, M., Pijl, S.J., Nakken, H., & Houten, E. van. (2010). Social Participation of Students with Special Needs in Regular Primary Education in the Netherlands, *International Journal of Disability, Development and Education*, 57:1, 59-75
- Kucuker, S., & Tekinarslan, C.I. (2015). Comparison of the Self-Concepts, Social Skills, Problem Behaviors, and Loneliness Levels of Students with Special Needs in Inclusive Classrooms, *Educational Sciences: Theory and Practice*, 1559-1573

- Kusumastutii, G., & Choiri, A. (2016). Knowledge and behavior of regular students towards students with disabilities in inclusive school, *European Journal of Special Education Research*, 1:3, 20-28
- Macintosh K., & Dissanayake C. (2006). Social Skills and Problem Behaviours in School Aged Children with High-Functioning Autism and Asperger's Disorder, *Journal of Autism and Developmental Disorders*
- Monchy, M. de, Pijl, S.J., & Zandberg, Tj. (2004). Discrepancies in judging social inclusion and bullying of pupils with behaviour problems, *European Journal of Special Needs Education*, 19:3, 319-330
- Moreno, J. (1970). *Fondements de la Sociometrie*, Paris: Presses Universitaires de France
- Rowley, E., Chandler, S., Baird G., Simonoff, E., Pickles, A., Loucas, T., & Charman, T. (2012). The experience of friendship, victimization and bullying in children with an autism spectrum disorder: Associations with child characteristics and school placement, *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6, 1126–1134
- Scheepstra, A., Nakken, H., & Pijl, S.J. (1999). Contacts with classmates: the social position of pupils with Down's syndrome in Dutch mainstream education, *European Journal of Special Needs Education*, 14: 3, 212-220
- Tsakiridou, H., & Polyzopoulou, K. (2014). Greek Teachers' Attitudes toward the Inclusion of Students with Special Educational Needs, *American Journal of Educational Research*, 2:4, 208-218.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλευριάδου, Α., Γκιαούρη, Σ., & Παυλίδου, Κ. (2016), *Προβλήματα συμπεριφοράς σε άτομα με νοητική αναπηρία. Διαχείριση στο πλαίσιο της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης*, Αθήνα: Πεδίο, 67-100
- Βλάχου, Α. (2000). Κοινωνική Σχολική Ένταξη: Η κοινωνική ταυτότητα της «αναπηρίας» στα πλαίσια δημιουργίας διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ μαθητών σχολικής ηλικίας, Στο: Κυπριωτάκης, Α. (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου Ειδικής Αγωγής*, Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, 55-70

- Cole, M., & Cole, S.R. (2011), *Η ανάπτυξη των παιδιών* (Μ. Σόλμαν, Μετάφ.), Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδάνος, (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύτηκε το 1989), 954-955
- Δεληκωστοπούλου, Μ., & Γράψας, Σ. (1981), *Η κοινωνιομετρία στη σχολική τάξη*, Αθήνα: Εκδοτική Εστία, 26-43
- Ευκαρπίδης, Π.Δ. (2015). *Τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνονται ανάμεσα στους μαθητές με ήπια νοητική ανεπάρκεια και στους συνομηλίκους τους στο δημοτικό σχολείο* (Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 125-134
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004). *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 11-24
- Θωίδης, Ι., Πνευματικός, Δ., & Χαϊτίδου, Π. (2014). Ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών με ειδικές ανάγκες: Η περίπτωση παιδιών με αυτισμό, νοητική ανεπάρκεια και μαθησιακές δυσκολίες, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 58, 67-88
- Κόμπος, Χ. (1992). *Ο θεσμός της ένταξης παιδιών με ειδικές ανάγκες στα δημοτικά σχολεία και οι υποχρεώσεις της κοινωνίας και του κράτους*, Αθήνα: Βιβλία για όλους, 1-18
- Κουβαβά, Σ., Αντωνοπούλου Αι., Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Αι. (2016). Φιλικές σχέσεις μαθητών με και χωρίς Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) στο δημοτικό σχολείο, *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση*, 4:2, 276-290
- Λιοδάκης, Δ. (2014), *Εκπαιδευτικά Προγράμματα για Τυφλούς*, Αθήνα: Διάδραση, σελ. 71-173
- Μαυροπαλιάς, Τ. (2013), *Αξιολόγηση του Προγράμματος της Παράλληλης Στήριξης* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα, 15-58
- Μπίκος, Κ. (1990), *Βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων στη σχολική τάξη*, Αθήνα: Βιβλιοεκδοτική Μ. & Γ. Αναστασάκης, 39-49

- Μπίκος, Κ. (2011), *Κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις στη σχολική τάξη*, Θεσσαλονίκη: Ζυγός, 97-213
- Νόμος 1143/1981. *Ειδική Αγωγή, Ειδική Επαγγελματική Εκπαίδευση και αποκατάσταση ατόμων που αποκλίνουν του φυσιολογικού.*
- Νόμος 1566/1985. *Δομή και λειτουργία τη Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.*
- Νόμος 2817/2000. *Ειδική Αγωγή ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.*
- Νόμος 3699/2008. *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.*
- Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη. Τι & Γιατί*, Αθήνα: Πεδίο, 64-74
- Πασχαλίδου, Δ. (2016). *Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς την αποτελεσματικότητα του θεσμού της παράλληλης στήριξης στην κοινωνικοποίηση μαθητών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος. Η περίπτωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης* (Διπλωματική Εργασία), Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα
- Πέννα, Α. (2008), *Στάσεις και ετοιμότητα δασκάλων προς την ένταξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). *Παιδιά και Έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*, Αθήνα, 91-100 & 302-343
- Ράπτης, Π., Τσομπανίδης, Γ., & Φατούρου, Α. (2000), *Αυτισμός: Σχέσεις αλληλεπίδρασης αυτιστικών παιδιών με παιδιά του «κανονικού» σχολείου*, Στο: Κυπριωτάκης, Α. (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου Ειδικής Αγωγής*, Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, 503-517
- Ρήγα, Α. (1997). *Κοινωνικές αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών για την συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες*. Στο: Τάφα, Ε. (επιμ.): *Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 260-294

- Σούλης, Σ.Γ. (2002). *Παιδαγωγική της ένταξης. «Από το σχολείο του διαχωρισμού σε ένα σχολείο για όλους»*. Τόμος Α', Αθήνα: Τυπωθήτω, 45-48
- Σούλης, Σ.Γ. (2008). *Ένα σχολείο για όλους. Από την έρευνα στην πράξη. Παιδαγωγική της ένταξης*. Τόμος Β', Αθήνα: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός, 17-120
- Συλλογικό (2007). Ένταξη, Στο *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη, 473
- Τζουριάδου, Μ. (1995), *Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μια ψυχο-παιδαγωγική προσέγγιση*, Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς, 31-73 & 130-131
- Τσιπλητάρης, Α. (1992). *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*, Αθήνα
- Χρηστάκης, Κ.Γ. (2011). *Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες. Εισαγωγή στην ειδική αγωγή*. Τόμος Β', Αθήνα: Διάδραση

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

Όνομα:

Τάξη:

A) Με ποιους συμμαθητές ή συμμαθήτριες σου **θα ήθελες να παίζεις ένα επιτραπέζιο παιχνίδι στην τάξη;**

- Σε παρακαλώ, σημείωσε με **σειρά προτεραιότητας** (δηλαδή πρώτα αυτόν που θέλεις περισσότερο, μετά τον επόμενο κ.λπ.) τα ονόματα των συμμαθητών σου. Δίπλα σε κάθε όνομα γράψε τον **λόγο** που σε κάνει να επιθυμείς την παρέα του.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

B) Με ποιους συμμαθητές ή συμμαθήτριες σου **δεν θα ήθελες να παίζεις ένα επιτραπέζιο παιχνίδι στην τάξη;**

- Σε παρακαλώ, σημείωσε με **σειρά προτεραιότητας** (δηλαδή πρώτα αυτόν που **δεν** θέλεις περισσότερο, μετά τον επόμενο κ.λπ.) τα ονόματα των συμμαθητών σου. Δίπλα σε κάθε όνομα γράψε τον **λόγο** που σε κάνει να μην επιθυμείς την παρέα του.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

| 1ο Τμήμα ΣΤ' Δημοτικού | 1 | Μαθητής 1 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | Μαθητής 2 | 21 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------------|----------|-----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|-----------|----------|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | | | | | | + | | | | | | | + | | + | | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| Μαθητής 1 | | | | + | | | | | | | | | | + | | | | | - | | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 3 | + | | | | + | + | | | | | | | | | + | + | | | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 4 | | | | | | + | | | | | | | + | + | | | | - | | | | 3 | 1 | Μέσου Όρου |
| 5 | + | + | + | - | | | + | | + | + | + | | | | | | + | + | + | | | 10 | 1 | Δημοφιλής |
| 6 | | + | + | + | + | | | | | | + | | + | + | | + | | + | | | | 9 | 0 | Δημοφιλής |
| 7 | | | | | | | | | + | + | + | + | | | | | | | + | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 8 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 0 | 2 | Απορριπτόμενη |
| 9 | | | | | | | | | | + | | + | | | | - | | | | | | 2 | 1 | Αντιφατική |
| 10 | | | | | | | | | + | | | + | + | | | | | | + | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| 11 | + | | + | | + | + | + | | | | | | | | + | + | + | + | | | | 9 | 0 | Δημοφιλής |
| 12 | | | | - | | | + | | | + | | | + | | | | | | + | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 13 | | + | | + | | | | | + | | | | | + | | | | | - | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 14 | | | | | | | | | | - | | - | | | - | - | | | - | | | 0 | 5 | Απορριπτόμενος |
| 15 | + | + | | | | | | | | | | | | | | | + | | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| 16 | | | | | | + | | | | | | | | | + | | | + | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| 17 | | | | | | | | | - | | + | | | | | | | | | | | 1 | 1 | Αντιφατική |
| 18 | - | | + | - | + | | | | - | | | | | | - | + | | | | | | 3 | 4 | Αντιφατική |
| 19 | | - | | | | | + | | - | | | + | - | | - | | | | | | | 2 | 4 | Απορριπτόμενη |
| Μαθητής 2 | - | - | | | - | | - | | - | - | | - | - | | - | - | | | - | | | 0 | 10 | Απορριπτόμενος |
| 21 | | | - | | | | | + | | | | | | | | | | | | | | 1 | 1 | Αντιφατική |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | 0 | | |
| Τι Δίνει (-) | 2 | 2 | 1 | 3 | 1 | 0 | 1 | 0 | 4 | 3 | 0 | 2 | 2 | 0 | 3 | 4 | 0 | 1 | 4 | 0 | 0 | | | |

| 2ο Τμήμα ΣΤ' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | Μαθητής 3 | 15 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|-----------|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | | | . | . | | + | + | | . | + | + | + | | 5 | 3 | Μέσου Όρου |
| 2 | | | | + | . | + | . | | | . | . | | | | . | 2 | 5 | Απορριπτόμενη |
| 3 | | | | + | + | + | | | | + | + | | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 4 | | | | | + | | | | | . | | | | | | 1 | 1 | Παραμελημένη |
| 5 | | | + | + | | + | + | | | | + | | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 6 | | + | | | + | | + | | | + | + | | | . | + | 6 | 1 | Δημοφιλής |
| 7 | . | . | | | | | | | | + | | | | . | . | 1 | 4 | Απορριπτόμενη |
| 8 | | | | | | | | | + | | | + | | . | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 9 | + | | | | | | | + | | | | + | + | + | + | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 10 | | . | | | | | + | | | | + | | . | . | | 2 | 3 | Αντιφατική |
| 11 | | + | + | | + | + | + | | | + | | | | | + | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| 12 | + | + | + | | | | | + | + | | | | + | + | | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| 13 | + | + | + | | | | | + | + | | | + | | | + | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| Μαθητής 3 | . | . | . | . | . | . | . | . | . | . | . | . | . | | . | 0 | 14 | Απορριπτόμενος |
| 15 | + | | . | + | | . | . | | | . | . | | + | + | | 4 | 5 | Αντιφατικός |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 2 | 3 | 2 | 1 | 3 | 3 | 3 | 1 | 1 | 4 | 4 | 1 | 2 | 4 | 3 | | | |

| 3ο Τμήμα ΣΤ' τάξη | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | Μαθητής 4 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|----------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----|----|----|-----------|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | - | | | - | | + | | | | | | + | + | - | + | | 4 | 3 | Αντιφατικός |
| 2 | | | + | | + | - | - | + | | + | | | - | | + | | | 5 | 3 | Μέσου Όρου |
| 3 | | + | | | + | | | + | | | | | - | | + | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 4 | | | | | | | | | | + | + | + | + | | | - | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 5 | | - | + | | | - | | | | - | | | - | | + | - | | 2 | 5 | Απορριπτόμενη |
| 6 | | - | - | - | - | | + | - | - | + | - | - | | | - | - | | 2 | 10 | Απορριπτόμενος |
| 7 | + | - | - | | - | + | | - | - | | | | | | - | + | | 3 | 6 | Απορριπτόμενος |
| 8 | - | | + | | | | | | | | - | | + | | + | | | 3 | 2 | Αντιφατική |
| 9 | - | | | | | - | | | | | + | + | | | | | | 2 | 2 | Αντιφατική |
| 10 | + | | - | + | | | - | + | + | | + | + | | | | | | 6 | 2 | Δημοφιλής |
| 11 | - | | - | | | - | - | | + | | | + | | | | | | 2 | 4 | Απορριπτόμενη |
| 12 | | | | + | | | | | + | + | + | | | + | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 13 | + | + | | | | + | + | | + | | | | | + | | + | | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| 14 | - | | | - | | + | - | - | | | | - | | | | + | | 2 | 5 | Απορριπτόμενος |
| 15 | | + | + | | + | | | + | | - | - | | - | | | - | | 4 | 4 | Αντιφατική |
| 16 | + | + | | | - | + | + | - | | | | - | + | + | - | | | 6 | 4 | Μέσου Όρου |
| Μαθητής 4 | | | | | | | | | | - | - | | | | | | | 0 | 2 | Απορριπτόμενος |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 2 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 4 | 4 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 3 | 4 | 3 | 4 | 0 | 4 | 4 | 0 | | | |

| 4ο Τμήμα Ε' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | Μαθητής 6 | 6 | 7 | Μαθητής 5 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|--------------------------|---|---|---|---|-----------|---|---|-----------|---|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | + | + | | | + | | | + | | | + | - | | | | | | 5 | 1 | Δημοφιλής |
| 2 | + | | + | | + | + | | | + | | - | + | + | | | | | | 7 | 1 | Δημοφιλής |
| 3 | | - | | | | - | | | | | | | | | | | | | 0 | 2 | Απορριπτόμενη |
| 4 | | - | | | - | - | + | + | - | + | + | | | | | | | | 4 | 4 | Αντιφατικός |
| Μαθητής 6 | | | - | | | | | + | - | + | | - | - | | | | | | 2 | 4 | Απορριπτόμενος |
| 6 | - | - | | - | - | | | - | | | - | - | - | | | | | | 0 | 8 | Απορριπτόμενη |
| 7 | + | | | + | + | | | + | | + | + | + | + | | | | | | 8 | 0 | Δημοφιλής |
| Μαθητής 5 | | | - | + | - | | | | | | + | | - | | | | | | 2 | 3 | Αντιφατικός |
| 9 | | | | | | - | | - | | - | - | | | | | | | | 0 | 4 | Απορριπτόμενη |
| 10 | + | | - | + | + | | + | | - | | | + | + | | | | | | 6 | 2 | Δημοφιλής |
| 11 | | | | | | | | | | | | - | | | | | | | 0 | 1 | Παραμελημένος |
| 12 | + | + | + | - | | + | | | | | | | | | | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 13 | - | | | | + | - | + | - | | + | | - | | | | | | | 3 | 4 | Αντιφατικός |
| 14 | - | | | | | | | | | - | | | | | | | | | 0 | 2 | Απορριπτόμενος |
| 15 | | + | + | - | | + | | | + | | - | + | | | | | | | 5 | 2 | Μέσου Όρου |
| 16 | | | | + | | | + | + | | | + | | | | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| 17 | - | | - | - | - | | | - | - | - | | | | | | | | | 0 | 7 | Απορριπτόμενος |
| 18 | | | | | | | | | + | | | | | | | | | | 1 | 0 | Παραμελημένη |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | | | |

| 5ο Τμήμα Ε' τάξη | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | Μαθητής 7 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|-----------|----|----|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | + | + | | | - | + | + | | + | + | + | - | - | + | + | | 9 | 3 | Δημοφιλής |
| 2 | | | | | | + | | | | | | | + | + | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| 3 | + | - | | - | - | + | | - | + | + | | + | + | | + | + | | 8 | 4 | Μέσου Όρου |
| 4 | | | | | + | | + | + | | | | | | | | + | | 4 | 0 | Δημοφιλής |
| 5 | + | - | | + | | - | - | + | - | | + | | | | + | | | 5 | 4 | Αντιφατική |
| 6 | | | - | | | | | | + | - | | - | | + | | | | 2 | 3 | Αντιφατικός |
| 7 | | | | + | + | | | | | | + | + | | | | + | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 8 | | | | + | | | + | | | | | | | | | | | 2 | 0 | Μέσου Όρου |
| 9 | | + | | - | - | | - | - | | | | | - | | - | - | | 1 | 7 | Απορριπτόμενος |
| 10 | - | + | + | | | + | | | + | | | + | | + | | | | 6 | 1 | Δημοφιλής |
| 11 | + | - | - | | | | - | | | | | | - | | + | | | 2 | 4 | Απορριπτόμενη |
| Μαθητής 7 | - | | - | - | - | - | | - | - | | | | + | | | | | 1 | 7 | Απορριπτόμενος |
| 13 | - | - | - | - | - | - | - | - | - | - | - | - | | + | - | - | | 1 | 14 | Απορριπτόμενος |
| 14 | - | + | | | | | | | + | | | | + | | | | | 3 | 1 | Μέσου Όρου |
| 15 | + | | | | + | + | | | | + | + | | | | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 16 | | | + | + | + | | + | + | - | | | | - | | | | | 5 | 2 | Μέσου Όρου |
| 17 | | | + | | | | | | | + | | | | | | | | 2 | 0 | Μέσου Όρου |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 1 | 2 | 4 | 1 | 2 | 2 | 0 | | | |

| 6ο Τμήμα Δ' Δημοτικού | Μαθητής 8 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | Μαθήτρια 10 | 13 | 14 | Μαθητής 9 | 16 | 17 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών | |
|--------------------------|-----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|-------------|----------|----------|-----------|----------|----------|----------|------------|-----------------------|-----------------------|
| Μαθητής 8 | | | | | - | | | | | - | - | | | - | | | | | 0 | 4 | Απορριπτόμενος |
| 2 | - | | + | | + | | | + | | + | + | | | | | | | | 5 | 1 | Δημοφιλής |
| 3 | - | + | | | + | | | | | + | + | | | | | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 4 | | | | | | | | - | | | | | + | | + | | | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 5 | | + | + | + | | | | | | + | | | | + | + | | | | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 6 | + | | | + | | | + | + | | | | | + | | + | | | | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 7 | | | | | | + | | | + | | | | + | | | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| 8 | + | | | | | | | | | | | | + | - | + | | | | 3 | 1 | Μέσου Όρου |
| 9 | | | | - | | | | - | | - | - | - | - | | | | | | 0 | 6 | Απορριπτόμενος |
| 10 | | + | + | - | + | | | | | | - | | | + | - | | | | 4 | 3 | Αντιφατική |
| 11 | | - | | | | | | - | | | | + | | | | | | | 1 | 2 | Αντιφατική |
| Μαθήτρια 10 | - | | | - | | | - | - | | | - | | | | - | | | | 0 | 6 | Απορριπτόμενη |
| 13 | + | | | + | | + | | + | | | | | | | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| 14 | | | | - | + | | | | | + | | | | | - | | | | 2 | 2 | Αντιφατική |
| Μαθητής 9 | - | | | | - | - | | | - | - | + | | | - | | | | | 1 | 6 | Απορριπτόμενος |
| 16 | + | | | + | | + | | + | | | | | | | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| 17 | | + | + | | | | | | | | + | | | + | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 1 | 4 | 1 | 4 | 4 | 1 | 4 | 3 | 4 | 0 | 0 | | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 1 | 0 | 4 | 2 | 1 | 1 | 4 | 1 | 3 | 4 | 1 | 1 | 3 | 3 | 0 | 0 | | | | |

| 7ο Τμήμα Δ' τάξη | 1 | Μαθήτρια 11 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------|---|-------------|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | | + | + | + | + | + | + | + | | | | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| Μαθήτρια 11 | | | + | | + | | | | | | - | + | - | 3 | 2 | Αντιφατική |
| 3 | - | + | | - | + | - | - | - | - | - | - | + | | 3 | 8 | Απορριπτόμενη |
| 4 | | | | | - | + | + | + | - | + | + | | | 5 | 2 | Μέσου Όρου |
| 5 | | + | + | | | - | | | - | | | + | - | 3 | 3 | Αντιφατική |
| 6 | + | | | + | | | - | + | - | | - | | - | 3 | 4 | Αντιφατικός |
| 7 | + | | | | | | | | + | | + | | + | 4 | 0 | Δημοφιλής |
| 8 | | | | | | + | + | | | + | | - | + | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 9 | - | | | - | - | - | | - | | - | | + | + | 2 | 6 | Απορριπτόμενος |
| 10 | + | | | + | | + | | + | | | + | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 11 | + | | | + | - | | + | | + | + | | | | 5 | 1 | Δημοφιλής |
| 12 | - | + | + | | + | | | | | | + | | - | 4 | 2 | Μέσου Όρου |
| 13 | - | | | - | - | - | | - | + | - | - | - | | 1 | 8 | Απορριπτόμενος |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 3 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 0 | 0 | 3 | 4 | 4 | 2 | 3 | 4 | 3 | 4 | 2 | 4 | | | |

| 8ο Τμήμα Γ' Δημοτικού | 1 | Μαθητής 12 | 3 | 4 | Μαθητής 13 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | Μαθητής 14 | 14 | 15 | 16 | 17 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|--------------------------|---|------------|---|---|------------|---|---|---|---|----|----|----|------------|----|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | + | | | + | | + | + | - | + | | | | + | - | + | 7 | 2 | Δημοφιλής |
| Μαθητής 12 | | | | | | | | - | - | + | - | - | + | | - | | | 2 | 5 | Απορριπτόμενος |
| 3 | | | | | | + | | | | - | | + | | | | + | | 3 | 1 | Μέσου Όρου |
| 4 | | + | | | + | | + | | | + | | | + | + | | | | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| Μαθητής 13 | | + | | | | | + | | | - | | | - | | | | | 2 | 2 | Αντιφατικός |
| 6 | | | + | | + | | | | + | | | + | | | | + | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 7 | | | | + | + | | | | - | + | | | + | + | | | | 5 | 1 | Δημοφιλής |
| 8 | + | | | | | | | | + | | + | | | | + | | + | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 9 | + | | | | | | | + | | | + | | | | + | | + | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 10 | | + | | | - | | | - | - | | - | | + | | | | | 2 | 4 | Απορριπτόμενος |
| 11 | + | | + | | | + | | + | | | | | | | + | | + | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 12 | | | | | | | | | | | | | | | | + | | 1 | 0 | Παραμελημένη |
| Μαθητής 14 | | - | | | - | | | - | | | | - | | | | - | | 0 | 5 | Απορριπτόμενος |
| 14 | | + | | | + | | + | | - | + | - | | | | - | | | 4 | 3 | Αντιφατικός |
| 15 | | | + | | | | | + | + | | | + | | - | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 16 | | | | | | | | | | | | + | | | - | | | 1 | 1 | Αντιφατική |
| 17 | + | | | | - | - | | | | - | + | | | | | - | | 2 | 4 | Απορριπτόμενη |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 1 | 4 | 3 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 4 | 3 | 4 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 0 | 1 | 0 | 0 | 3 | 1 | 0 | 3 | 4 | 4 | 3 | 2 | 1 | 1 | 3 | 3 | 0 | | | |

| 9ο Τμήμα Γ' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | Μαθητής 15 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών | |
|--------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|------------|----------|------------|-----------------------|--|
| 1 | | + | + | . | + | | | | | + | | | | | | | | | | . | | 4 | 2 | Μέσου Όρου | |
| 2 | + | | . | + | | + | + | + | | + | + | | . | + | | | . | . | . | | | 8 | 5 | Αντιφατικός | |
| 3 | . | . | | . | . | . | . | | | . | . | . | | | | | . | | . | . | | 0 | 12 | Απορριπτόμενος | |
| 4 | | | | | | | + | | . | | | + | | | + | + | + | + | | + | | 7 | 1 | Δημοφιλής | |
| 5 | | | | | | | | + | | | + | | | | | | | | + | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου | |
| 6 | + | + | + | | | | | | | + | + | | | + | | | | . | . | | | 6 | 2 | Μέσου Όρου | |
| 7 | | | | + | | | | | . | | | | . | . | + | + | | + | + | + | | 6 | 3 | Μέσου Όρου | |
| 8 | | . | . | . | + | . | . | | | | . | . | | | . | . | | | | . | | 1 | 10 | Απορριπτόμενος | |
| 9 | | | | | | | + | | | | | | . | | | | | + | | | | 2 | 1 | Αντιφατική | |
| 10 | + | + | . | . | . | | . | | | | . | | . | + | . | . | | . | . | | | 3 | 9 | Απορριπτόμενος | |
| 11 | + | | + | | | + | | + | | | | + | | | . | | | | + | | | 6 | 1 | Δημοφιλής | |
| 12 | | | | | | | | | + | | | | | . | + | | + | | | | | 3 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 13 | | . | . | . | + | . | | | | . | | + | | + | | | | | + | . | | 4 | 6 | Απορριπτόμενος | |
| 14 | | | + | | | + | . | | | | | . | | | | | | | | | | 2 | 2 | Αντιφατικός | |
| 15 | | | | | | | | | + | | | | | . | | + | | | | | | 2 | 1 | Αντιφατική | |
| 16 | | | | + | | | | | . | | | | | | + | | + | | | + | | 4 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 17 | | | | + | | | | | + | . | | + | | | | + | | | | | + | 5 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 18 | | | | | | | | | + | | | | | . | | | | | | | | 1 | 1 | Παραμελημένη | |
| 19 | | + | | | + | + | | + | | + | + | | + | | . | | | . | | | | 7 | 2 | Δημοφιλής | |
| 20 | | | | | | | + | | . | | . | | | | | | | + | | | | 2 | 2 | Αντιφατική | |
| Μαθητής 15 | | . | | | | | | . | | | | . | | | | | | | | | | 0 | 3 | Απορριπτόμενος | |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 1 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 1 | 4 | 4 | 4 | 2 | 3 | 4 | 1 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | | | |

| 10ο Τμήμα Γ' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | Μαθητής 16 | 16 | 17 | 18 | 19 | Μαθητής 17 | Επιλογές | Απορρίψεις | Τάξινομηση Μαθητών |
|---------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----|------------|----|----|----|----|------------|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | + | | + | + | + | | | | | + | | + | | + | | | + | | 8 | 0 | Δημοφιλής |
| 2 | - | | + | | | - | - | - | + | | + | | | + | | | + | | | | 5 | 4 | Αντιφατική |
| 3 | + | - | | | | | | | | | - | | - | - | + | | | | + | | 3 | 4 | Αντιφατικός |
| 4 | | | | | | | | - | + | + | + | | + | | | | + | + | | | 6 | 1 | Δημοφιλής |
| 5 | + | - | | | | + | + | | | | | + | | - | + | + | | | | | 6 | 2 | Μέσου Όρου |
| 6 | + | | + | | + | | + | | | | | + | | | | + | | | + | | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| 7 | + | | + | | + | + | | | | | | + | | | | + | | | | | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 8 | | - | | - | | - | | | - | | | | | | | | | | | | 0 | 4 | Απορριπτόμενη |
| 9 | | - | | + | | | - | + | | | | | | - | | | | | | | 2 | 3 | Αντιφατική |
| 10 | | | | + | | | | - | - | | | | + | + | | | | + | | | 4 | 2 | Μέσου Όρου |
| 11 | | + | | | | - | | + | - | | | | | | + | | + | | | | 4 | 2 | Μέσου Όρου |
| 12 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 0 | 1 | Παραμελημένος |
| 13 | | | | + | | | | - | - | + | | | | + | | | | + | | | 4 | 2 | Μέσου Όρου |
| 14 | - | + | | | | | - | + | | | | | | | | | | - | | | 2 | 3 | Αντιφατική |
| Μαθητής 16 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 0 | 0 | Παραμελημένος |
| 16 | | | | | + | + | + | | | | - | | | | | | | | + | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 17 | | + | | | | | | + | + | + | + | | | | | | | | | | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 18 | | + | | | | | | | + | + | + | | + | | | | + | | | | 6 | 0 | Δημοφιλής |
| 19 | - | | | | - | | | | | - | - | - | | | | - | | | | | 0 | 6 | Απορριπτόμενος |
| Μαθητής 17 | | | | | | | | | | - | - | - | | - | | | | | | | 0 | 4 | Απορριπτόμενος |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 4 | 3 | 4 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 3 | 4 | 0 | 1 | 1 | 3 | 3 | 4 | 4 | 2 | 4 | 2 | 2 | 4 | 0 | 1 | 0 | 1 | 0 | 0 | | | |

| 11ο Τμήμα Γ' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | Μαθήτρια 18 | Μαθητής 19 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------------|---|---|---|---|-------------|------------|---|---|---|----|----|----|----|----|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | + | | + | + | | | + | + | | | | | | | + | + | 7 | 0 | Δημοφιλής |
| 2 | | | | - | - | - | - | - | - | + | - | | + | - | - | | + | 3 | 9 | Απορριπτόμενος |
| 3 | | | | + | | + | - | | | | + | + | | + | | - | | 5 | 2 | Μέσου Όρου |
| 4 | | | | | | | | + | | | | | | | | | | 1 | 0 | Παραμελημένη |
| Μαθήτρια 18 | | - | | | | - | - | | - | | - | - | - | - | - | - | - | 0 | 10 | Απορριπτόμενη |
| Μαθητής 19 | | | + | | | | | | | | | + | | | | | | 2 | 0 | Μέσου Όρου |
| 7 | - | - | | | | - | | | | | - | - | - | | - | - | | 0 | 8 | Απορριπτόμενος |
| 8 | + | | | | | | | | | | | | | | | - | | 1 | 1 | Αντιφατική |
| 9 | + | + | | + | | | | + | | | | | | | | | + | 5 | 0 | Δημοφιλής |
| 10 | | + | | - | | + | | | + | | | | + | | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 11 | - | - | + | - | - | - | + | - | + | | | + | | + | + | + | - | 7 | 7 | Αντιφατικός |
| 12 | | | + | | | + | + | | + | | + | | + | - | + | | | 7 | 1 | Δημοφιλής |
| 13 | | | | | | | | | | + | | | | + | - | | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 14 | - | - | | | | | + | - | | | + | | | | + | + | - | 4 | 4 | Αντιφατικός |
| 15 | | | + | | | + | + | | | + | + | + | + | + | | + | - | 9 | 1 | Δημοφιλής |
| 16 | + | | | - | | | - | - | - | | - | - | | - | + | | + | 3 | 7 | Απορριπτόμενη |
| 17 | + | + | | + | + | | | + | - | | | - | | | | | | 5 | 2 | Μέσου Όρου |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 3 | 4 | 0 | 4 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | 4 | 4 | 1 | 4 | 4 | 4 | 4 | | | |

| 12ο Τμήμα Β' Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | Μαθητής 20 | 18 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|------------|----------|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | | - | | | | | | | | - | | | | + | | | 1 | 2 | Αντιφατική |
| 2 | - | | | | - | - | | - | + | + | | + | - | | | + | | | 4 | 5 | Αντιφατικός |
| 3 | | + | | + | | + | | | - | + | | | + | | | + | | | 6 | 1 | Δημοφιλής |
| 4 | + | + | + | | | + | | + | | + | + | + | | | + | - | | | 9 | 1 | Δημοφιλής |
| 5 | + | | | - | | | + | - | - | | | - | | + | | - | | | 3 | 5 | Απορριπτόμενη |
| 6 | | | | | | | | | + | + | | | | - | | | | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 7 | + | | | - | + | | | | - | | + | - | + | + | | - | | | 5 | 4 | Αντιφατική |
| 8 | - | | + | + | - | - | | | | | - | + | | | | | | | 3 | 4 | Αντιφατικός |
| 9 | | + | - | | - | + | | - | | | | - | - | | | + | | | 3 | 5 | Απορριπτόμενος |
| 10 | | - | | | | + | | | | | | | - | - | | | | | 1 | 3 | Απορριπτόμενος |
| 11 | | | | | + | | | | - | | | | + | + | + | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου |
| 12 | - | + | + | + | - | | - | + | + | | | | - | - | | | | | 5 | 5 | Αντιφατικός |
| 13 | | | | | | | | + | | | + | | | | + | | | | 3 | 0 | Μέσου Όρου |
| 14 | + | | | - | + | | + | | | | | | | | | - | | | 3 | 2 | Αντιφατική |
| 15 | | | | | + | | | | | | + | | + | + | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| 16 | | | - | | | - | | - | + | | - | | | - | | | | | 1 | 5 | Απορριπτόμενος |
| Μαθητής 20 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 0 | 0 | Παραμελημένος |
| 18 | | | + | + | | | | + | | | | + | | | | | | | 4 | 0 | Μέσου Όρου |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 0 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 3 | 1 | 2 | 4 | 4 | 3 | 1 | 4 | 4 | 0 | 2 | 4 | 4 | 4 | 0 | 4 | 0 | 0 | | | |

| 13ο Τμήμα Α΄ Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | Μαθητής 21 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | Μαθητής 22 | 16 | 17 | 18 | 19 | Μαθητής 23 | Επιλογές | Απορρίψεις | Τάξινομηση Μαθητών | |
|------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|------------|----|----|----|----|----|------------|----|----|----|----|------------|----------|------------|-----------------------|--|
| 1 | | | | | | - | - | | | | | | + | | | | | - | - | | 1 | 4 | Απορριπτόμενος | |
| 2 | | | + | | | - | + | | | | | - | + | | + | | | + | - | | 5 | 3 | Αντιφατικός | |
| 3 | | + | | | - | - | + | | | | | | | + | + | | | | - | | 4 | 3 | Αντιφατικός | |
| 4 | | | | | | - | | | | | | | + | | + | | | + | | | 3 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 5 | - | | | | | + | | | + | | | - | | | | + | | | | | 3 | 2 | Αντιφατική | |
| 6 | | | - | - | + | | | | | - | | + | | | | | + | - | | | 3 | 4 | Αντιφατική | |
| 7 | | + | + | | | | | | | | | | | | | | | + | + | | 4 | 0 | Μέσου Όρου | |
| 8 | - | | | + | + | + | + | | + | + | | | - | + | | + | + | | | | 9 | 2 | Δημοφιλής | |
| Μαθητής 21 | | - | | - | | | | | | | + | | | + | | + | | | | | 3 | 2 | Αντιφατικός | |
| 10 | | | | | - | | | | + | | | + | | | | - | | - | | | 2 | 3 | Αντιφατική | |
| 11 | + | - | | + | | | | | | | | - | | - | | | | + | + | | 4 | 3 | Αντιφατικός | |
| 12 | - | | - | | | + | - | + | | + | | | | | | + | + | | | | 5 | 3 | Αντιφατική | |
| 13 | + | + | + | | | | - | | | | + | | | | | | | | + | | 5 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 14 | | | | - | | | | + | | | - | | | | - | | - | - | | | 1 | 5 | Απορριπτόμενη | |
| Μαθητής 22 | + | | | + | | | - | | | - | | - | + | | | | | | - | | 3 | 4 | Αντιφατικός | |
| 16 | - | | | | + | | | | + | | | + | | | | | + | | | | 4 | 1 | Μέσου Όρου | |
| 17 | | | - | - | | + | | + | | + | | + | | + | | | | | | | 5 | 2 | Μέσου Όρου | |
| 18 | + | + | + | + | + | | + | + | | | + | | | | | | | | + | | 9 | 0 | Δημοφιλής | |
| 19 | | - | | | | | | | | | + | | | - | | | | | | | 1 | 2 | Αντιφατικός | |
| Μαθητής 23 | | - | | | | | | - | | | | | | | | - | - | | | | 0 | 4 | Απορριπτόμενος | |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 0 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 4 | 3 | 4 | 2 | 4 | 4 | 1 | 0 | 2 | 1 | 4 | 1 | 2 | 1 | 2 | 2 | 4 | 4 | 0 | | | | |

| 14ο Τμήμα Α΄ Δημοτικού | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | Μαθητής 24 | 16 | 17 | 18 | Επιλογές | Απορρίψεις | Ταξινόμηση Μαθητών |
|---------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----|------------|----|----|----|----------|------------|-----------------------|
| 1 | | | . | | . | . | | . | . | | | | . | | | | . | | 0 | 7 | Απορριπτόμενη |
| 2 | | | + | | | | | | | . | | | | . | | + | + | | 3 | 2 | Αντιφατική |
| 3 | + | + | | | | | | | | | | | | | | . | | | 2 | 1 | Αντιφατική |
| 4 | | | | | + | | | | | + | | | + | . | | + | + | + | 6 | 1 | Μέσου όρου |
| 5 | . | | . | . | | . | . | | . | | . | . | . | . | | | . | . | 0 | 12 | Απορριπτόμενος |
| 6 | + | + | | | | | + | + | + | | + | | | + | | | + | | 8 | 0 | Δημοφιλής |
| 7 | | . | | | | | | | | | | | | | | | | | 0 | 1 | Παραμελημένη |
| 8 | + | + | + | | + | + | + | | + | | + | + | | + | | | . | | 10 | 1 | Δημοφιλής |
| 9 | | | | | | + | + | + | | | + | + | | + | | | | . | 6 | 1 | Μέσου Όρου |
| 10 | . | . | . | + | | | . | | | | . | . | + | . | | | | + | 2 | 7 | Απορριπτόμενος |
| 11 | | . | | + | | | | | | | | + | | | | | | | 2 | 1 | Αντιφατική |
| 12 | | | + | | | | | + | + | | | | | + | | | + | | 5 | 0 | Μέσου Όρου |
| 13 | . | . | | | | | | | | + | | | | | | | | + | 2 | 2 | Αντιφατικός |
| 14 | + | + | + | | + | | + | + | + | | + | + | | | | | | | 9 | 0 | Δημοφιλής |
| Μαθητής 24 | . | | | | | . | . | . | . | | . | . | . | | | + | . | . | 1 | 10 | Απορριπτόμενος |
| 16 | | | | + | + | | | | | + | | | + | | + | | | | 5 | 0 | Μέσου Όρου |
| 17 | | | . | | | + | | | | + | | | | | | | | | 2 | 1 | Αντιφατικός |
| 18 | | | | + | . | | . | | | | . | | + | | + | | | | 3 | 3 | Αντιφατικός |
| Τι Δίνει (+) | 4 | 4 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4 | 2 | 3 | 4 | 3 | | | |
| Τι Δίνει (-) | 4 | 4 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 | 2 | 3 | 1 | 4 | 3 | 3 | 4 | 0 | 1 | 4 | 3 | | | |